

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Έκδίδεται κατά Σάββατον

<p>ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ Αρχομένη από της Ιανουαρίου ή Ιουλίου εξωτερικού δρ. 6 — Εξωτερικού δρ. χρ. 10</p>	<p>ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ</p>	<p>ΓΡΑΦΕΙΑ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ» ΟΔΟΣ ΚΥΔΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΡΙΘ. 18 (Παρακλήτως άστυν. τμήματος Πλάκας)</p>
---	--	---

ΕΓΓΕΝΕΤΟ ΙΩΑΝΝΗΣ
 (βλέπε σελ. 2)
 (Έκ τῶν Βίων τῶν Ἁγίων)

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ
 (Έκ τῶν Βίων τῶν Ἁγίων)

Ο ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ο αιδίμος Κωνσταντίνος Οικονόμος, κλόνων τὸν μετὰ τὴν ἰδρυοὺν τοῦ Βασιλείου Καταστατικὸν Νόμον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατήγγελλεν αὐτὸν ὡς πολιτικὸν κατασκευάσμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐβλεπε καμίαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόστασιν καὶ χροιάν. Καὶ προεικάζων τὰ μέλλοντα νὰ προβῆθωσιν ἐξ αὐτοῦ ἀποτελέσματα, προέβηκε εἰς συμπεράσματα αὐτόχρημα ἀπελπιστικὰ καὶ ζοφώδη.

Υπερ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη παρήλθον ἔκτοτε καὶ δύνανται οὖς νὰ ἐρωτηθῇ κατὰ πόσον ἐπραγματοποιήθησαν αἱ ἀπαισιόδοξοι προβλέψεις τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκκλησιαστικῆς φροσιγνωμίας. Τὴν ἀπάντησιν θεωρεῖ καθήκον ἡ «Ἀνάπλασις» νὰ δώσῃ διὰ σειρᾶς ἄρθρων, καταδεικνύουσα ἅμα τίνες βελτιώσεις περὶ τὸν Θεομὸν δύνανται νὰ ἐξυπηρετήσωσιν τὴν βελτιώσιν εἰς τὰ πράγματα.

ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΥΠΟ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Κεῖμενον

Ἄρχῃ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν ταῖς προφήταις, «Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου». Ἄφωγῃ βρώσας ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ».

Σύντομος ἑρμηνεία

Ἴδοὺ ποία ἐστάθη ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ· σύμφωνα μὲν ὅσα περὶ αὐτῆς εἶνε γεγραμμένα εἰς ταῖς προφῆτας· ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὸν Μαλαχίαν, ὅστις ἤμασε τετρακόσια ἔτη πρὸ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸ Γ' Κεφάλαιον τῆς προφητείας τοῦ ὁποῦ ο ἰεὸς Πατὴρ παρουσιάζεται λέγων πρὸς τὸν μέλλοντα νὰ ἐνανθρωπήσῃ Υἱόν του: Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελιάφρον μου πρὶν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου κοσμοσωτήριον ἐμφάνισιν καὶ αὐτὸς θὰ προετοιμάσῃ τὸν ὁδὸν τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς ἐνεργείας σου· ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν Ἡσαΐαν, ἀμείψαντα 760 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἰς τὸ Μ' κεφάλαιον τῶν προφητειῶν τοῦ ὁποῦ εἰνε γεγραμμένον ὅτι εἰς τὴν ἐρημον τῆς ἀνατολικῆς Ἰουδαίας θὰ ἀντηχήσῃ φωνὴ ἀνδρός, ὅστις θὰ βοᾷ: ἐτοιμάσθητε διὰ τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου, ὃ ὁποῖος μέλλει νὰ σᾶς

ἐλθῇ· ἐπωφελήθητε αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν σας μετανοοῦντες καὶ μεταβάλλοντες δι' αὐτοῦ τὴν στρεβλὴν σας καρδίαν καὶ τὴν διαγωγὴν εἰς εὐθείαν.

Κεῖμενον

Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξορευετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται· καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφίν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων: Ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἰμῶνα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ.

Σύντομος ἑρμηνεία

Συμφώνως λοιπὸν μὲ τὰς δύο ταύτας προφητείας, ὅταν ἦλθεν ὁ διωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν καιρὸς, ἀπεστάλη ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τοῦ ἱερέως Ζαχαρίου, τοῦ ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ οἴκου Ἀβιού, καὶ τῆς Ἐλισάβετ, ἐξαδέλφης τῆς Παρθένου Μαρίας, μεγαλύτερος τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν ἡλικίαν κατὰ μῆνας ἑξ. Οὗτος ἦτο ὁ προφητευθεὶς ὑπὸ τοῦ Μαλαχίου ἄγγελιάφρος καὶ ὁ προαγγελθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου κήρυξ τῆς ἐρήμου τῆς Ἰουδαίας, ὅπου ὡς Ναζηραῖος, ἀφιερωμένος εἰς τὸν Θεόν, εἶχεν ἀποσυρθῆ ἐκ νεαρῆς ἡλικίας, διὰ νὰ καταρτισθῆ ἐκεῖ ὑπὸ τὴν θείαν κηδεμονίαν πρὸς τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς του. Ἐρχισθε δ' αὐτὸ κατὰ τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος εἰς τὰ μέρη τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, κηρύττων καὶ προτρέπων τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν νὰ μετανοῶσι καὶ νὰ βαπτίζωνται, ὅπως οὕτω προετοιμασθῶσι διὰ τὴν πρώτην παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπιτύχωσι παρ' αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Καὶ ἐπήγαυαν ἐκεῖ πρὸς αὐτὸν καθ' ἡμέραν πᾶμπολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας. Ἔτι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῶν Ἱεροσολύμων, μὲ τοὺς ὁποῖους προσήρχοντο καὶ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι. Καὶ ἐβαπτίζοντο πολυάριθμοι ἐκ τοῦ λαοῦ ἐκεῖνου εἰς τὸν Ἰορδάνῃ ποταμὸν ὑπ' αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐξομολογοῦντο τὰς ἁμαρτίας των. Ἐφάρει δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδύμα κατεσκευασμένον ἀπὸ τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην εἰς τὴν μέσην του, καὶ εἶχεν ἀσκητικωτάτην διαίταν, τρεφόμενος μόνον μὲ μέλι ἄγριον καὶ μὲ εἶδος τι ἀκρίδων, αἵτινες ἐτρέφοντο ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους ὡς καθαρὰ ἔντομα (Λευιτ. ΙΑ', 22)· πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κἀμνονου καὶ σήμερον οἱ Ἀραβες καὶ ἄλλοι λαοὶ, τρώγοντες ἀκρίδας ψητὰς ἢ μαγειρευτὰς ἢ κατ' ἄλλους τρόπους ἠτοιμασμένας. Καὶ ἔλεγεν εἰς τὰ κηρύγματά του ὁ Ἰωάννης· Κατόπιν ἀπὸ ἐμὲ καὶ εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγὼ εἰμὶ τῶσον κατώτερος κατὰ τὴν καταγωγὴν, τὴν ἀποστολήν, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν, ὥστε δὲν εἰμὶ ἱκανὸς νὰ κύψω καὶ νὰ τοῦ λύσω τὰ λωρίδα τῶν ὑποδημάτων του. Καὶ ἐγὼ μὲν σᾶς βαπτίζω μὲ ὕδωρ μόνον, καὶ τὸ βάπτισμα τοῦτο θὰ καταργηθῇ

διότι εἶνε ἀπλῶς τυπικὸν καὶ προπαρασκευαστικὸν τοῦ ἰδικοῦ του· αὐτὸς δὲ θὰ σᾶς βαπτίσῃ μὲ πνεῦμα ἅγιον, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματός του, τὸ ὁποῖον θὰ παραλάβῃ καὶ θὰ ἐνεργῇ ἢ ἐν τῷ ὀνόματι του μέλλουσα νὰ ἰδρυθῇ Ἐκκλησία του, θὰ καθαρίσῃ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· καὶ θὰ ἀνάπτῃ εἰς τὰς ψυχὰς τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου.

Κεῖμενον

Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνῃ, καὶ εὐθὺς ἀναβάντων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζόμενους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ Πνεῦμα ὡσεὶ περιστέρην καταβαίνον ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. Καὶ εὐθὺς τὸ Πνεῦμα αὐτὸν ἐβάλλει εἰς τὴν ἐρημον· καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι διεκόνουν αὐτῷ.

Σύντομος ἑρμηνεία

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Ἰωάννης ἐκήρυττε καὶ ἐβάπτιζε παρὰ τὸν Ἰορδάνῃ, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς Ἦλθε δὲ ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, χαριτωμένην κωμόπολιν τῆς Γαλιλαίας, ἡ ὁποία ἀπέχει 14 μὲν μίλια ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα λίμνην, 68 δὲ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐδῶ ἔμεινε ὁ Ἰησοῦς μαζὶ μὲ τὴν Μητέρα του ἕως τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος, τρέφων μὲ τὴν ἐργασίαν του ὡς τέκτων (μικραγωγὸς) καὶ ἐκεῖνην καὶ τὸν ἑαυτοῦ του. Ἐκαμε δὲ τοῦτο, διὰ νὰ δώσῃ παράδειγμα εἰς ἡμᾶς πῶσον εἶνε ἱερά τὰ οἰκογενειακά καθήκοντα, καὶ ὅτι μόνον, ἀφοῦ ἐλθῶμεν εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἠμποροῦμεν νὰ εἴμεθα καθηρησιμὸν ἐπαρκῶς, δυνάμεθα νὰ ἀποδωῶμεθα εἰς τοὺς δημοσίους ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀγῶνας. Ὅταν λοιπὸν ἔγινε τριακοντα ἑτῶν, ἀφῆκε τὴν Ναζαρέτ, ἦλθεν εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνεγνώρισεν ὀδηγηθεὶς ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰορδάνῃ, ἐπιμενέας ὅτι ἦτο ἐπάναγκες νὰ γίνῃ τοῦτο, ὅπως δευχθῆ διὰ τοῦ παραδειγματός του τὸ καθήκον, τὸ ὁποῖον ἔχουν οἱ ἄνθρωποι νὰ συμμορφῶνται πρὸς πᾶσαν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ. Εὐθὺς δὲ, καθὼς ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸ ὕδωρ, εἶδεν ὁ Ἰησοῦς νὰ ἀνοίγωνται οἱ οὐράνιοι κόσμοι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον νὰ καταβαῖνῃ πρὸς αὐτόν ὡσανὺ περιστέρα, ἦτοι ὑπὸ τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἐξόχως καθαροῦ κατὰ τὸν Νόμον καὶ ἀκάκου τοῦτου πτηνοῦ. Καὶ φωνὴ ἠκούσθη ἀπὸ τοὺς ἀόρατους οὐρανοὺς κόσμους, ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς λέγουσα· Σὺ ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἐνανθρωπήσας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων αἰώνιος Λόγος μου, ὅστις ἀναβαίνει ἀπὸ τὸ ὕδωρ, εἶσαι ὁ κατὰ φύσιν μονογενὴς Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπ' αἰῶνων πλήρης καὶ τελεία ἐνοικεῖ ἡ ἀγάπη καὶ εὐαρέσκεία μου· καὶ διὰ σοῦ εὐδόκησα νὰ ἐνεργήσω τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ νὰ καταστήσω υἱόν μου κατὰ χάριν· ὅπου θὰ πιστεύουσιν εἰς σὲ καὶ ἀγιασθῶν διὰ τοῦ

βαπτίσματος καὶ τῆς ἀξίου κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός σου. Καὶ εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ὁ Ἰησοῦς φερόμενος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐπῆγεν ἔξω εἰς τὴν ἐρημον, ἦτις εἶνε εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ εἰς τὴν ἐρημον ἐκεῖνην παρέμεινε διαρκῶς ἡμέρας τεσσαράκοντα, κατὰ τὰς ὁποίας ματαίως ἐζήτησε διὰ πολλῶν πειρασμῶν νὰ τὸν δολοφῶν καὶ νὰ τὸν ὑποτάξῃ ὁ Σατανᾶς. Ἦσαν δὲ καὶ θηρία ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα τὸν ἐπλησίαζον ἡμέρα ὡς νὰ ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῆς κτίσεως ὅλης καὶ ἐνα δευχθῆ ὅτι ἡ ἀγριότης τῶν ζώων συνεβάδισε μὲ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ παρέστηκαν εἰς αὐτόν ὡς τὸν βασιλέα των, ἑτοιμοὶ νὰ ἐκτελέσωσι τὰς διαταγὰς του καὶ νὰ τὸν ὑπηρετήσωσιν εἰς ὅ,τι ἂν ἤθελε λάβει ἀνάγκην.

(Ἀκολουθεῖ)

ΟΙ ΔΑΙΜΟΝΙΖΟΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΓΑΔΑΡΗΝΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΑΤΟΝΟΜΑΣΤΟΥ ΠΑΘΟΥΣ

ΗΤΟΙ

Καὶ ἔβρον καθήμενον τὸν ἀνθρώπον, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἠκτιομένην καὶ σφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ. (Λουκ. 9, 38)

Εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἀγαπητοί μου, εὐρισκόμενος ὁ Κύριος, συνήνητησεν ἀνθρώπων τινα δαιμονιζόμενον, ὅστις ἐνδύμα δὲν ἔφορε καὶ εἰς οἰκίαν δὲν ἔμεινε ἀλλ' εἰς τὰ μνήματα, καὶ ὁ ὁποῖος δυνάμενος μὲ ἀλύσεις χονδρὰς τὰς συνέτριβε καὶ ἐφύγεν εἰς τὰς ἐρήμους. Ὁ ἄθλιος καὶ ἐλευνὸς αὐτὸς δαιμονιζόμενος, μόλις εἶδε τὸν Ἰ. Χριστόν, ἀνεράφη μὲ μεγάλην φωνήν: ὅποια σῆμα ὑπάρχει μεταξύ ἡμοῦ καὶ σοῦ, ὦ Ἰησοῦ, υἱὸ τοῦ Ἰψίστου; σὲ παρακαλῶ, μὴ με βασανίσῃς. Ἄλλ' ὁ Ἰ. Χριστός, ὁ κατελθὼν εἰς τὴν γῆν, αἶνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου» (Ἀ' Ἰω. γ', 8) καὶ ἀπαλλάξῃ τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν καταπτυστον ζυγὸν τοῦ Σατανᾶ, σχετίζων οὕτως ἐκ νέου καὶ συνδέων μετὰ τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνθρώπον, ἀπετάθη πρὸς τὰς ἐν τῇ δαιμονιζομένῳ καταχθονίους δυνάμεις, αἵτινες ἦσαν πᾶμπολλοὶ ὡς λεγεὼν, καὶ διέταξεν αὐτὰς νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ μὴ φθέρωσι τὴν θείαν εἰκόνα. Ὁ παντοκρατορικὸς λόγος τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου ἐπληξεν ὡς θούνευρον τὰς ἀκᾶς τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, ἅτινα ἐν τῷ ἅμα ἐξελθόντα ἀπὸ τοῦ Γαδαρηνοῦ ἐρρίφθησαν προτροπαδῆν κατεπτομένη εἰς ἀγέλην χοίρων, ἐκεῖ που πλησίον βοσκομένων παρὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, τὰς συνιστάσας τὴν ἀποχὴν ἀπὸ κρεάτων ἀκαθάρτων. Ἐμῆσαν λοιπὸν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες εἰς τὰ ἀκάθαρτα τετράποδα. Ἄλλὰ ποῦ, ἀδελφοί μου, εἰσῆλθεν ὁ δαίμων καὶ ἐφυλάχθη ἡ τάξις; Οἱ χοῖροι κατετρώμαξαν καὶ, παραζαλισθέντες, κατεκρημνίσθησαν ἀπὸ τοὺς βράχους εἰς τὴν θάλασσαν, προσφέροντες μᾶθημα διδασκτικώτατον καὶ περὶ τῶν κακῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ μετὰ τοῦ δαίμονος συγχρωτισμοῦ καὶ περὶ τῆς ἀνα-

πορεύεται τιμωρίας τῶν καταπατούντων δημοσίᾳ τοὺς περὶ ὑγιεινῆς νόμους ἐπὶ σκοπῷ παρανόμου πλουτισμοῦ. Ἄλλ' ἂν δλόκληρος ἀγέλη γοῖρων ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παρανόμον ἐμπόριον κατεπνίγεται ὑπὲρ τῆς δημοσίας ὑγείας, εἰς ἄνθρωπος ὅμως ἀπηλευθεροῦτο καὶ ἀπεδίδοτο εἰς τὸν Μέγαν Θεόν. Σεμνῶς ἐνδεδυμένος τώρα πλέον ὁ πρῶτος κατάγυμος, καὶ ἡμέρος καὶ γλυκὺς ὁ πρῶτος κατατρομάζων τοὺς πάντας, ἐκάθητο παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, τέλειον πλέον τοῦ φωτός κτήμα, ἵνα μετ' ὀλίγον ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς ἀκαλλαστήτους συμπολίτας του καὶ κηρύξῃ εἰς αὐτοὺς τοῦ Μεγάλου Σωτῆρος τὴν θαυμασίαν δύναμιν.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐν συντομωτάτῃ περιλήψει ἡ σημερινὴ εὐαγγελικὴ διήγησις, ἡ ἐξαγγέλλουσα στεντορειῶς τὸ κράτος τοῦ Σωτῆρος κατὰ τῶν καταχθονίων πνευμάτων. Ἐγὼ δὲ βλέπων ἄλλο ἀκατονόμαστον πάθος κατέχον τὴν σύγχρονον γενεάν, καὶ παρατηρῶν πολλὴν τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ πρῶτου δαιμονιζομένου συγγένειαν καὶ ἴσας τὰς κατὰ τῆς θείας εἰκόνας βλάβας, ἀναλαμβάνω ἐν μεγάλῃ ψυχικῇ ταραχῇ νὰ κατονομάσω τὰ ἀκατονόμαστα καὶ νὰ λαλήσω πρὸς τὴν ἀγάπην σας περὶ τῶν ἀκολάστων καὶ τοῦ πάθους τῆς ἀκολασίας. Καὶ ὑπὸ μὲν τὴν περιγραφήν τοῦ δαιμονιζομένου θὰ εἶδω δειξῶ τῆς ἀκολασίας τὰ γνωρίσματα, ὑπὸ δὲ τὸ θαῦμα τοῦ Θεανθρώπου τὴν διὰ τῆς θείας καὶ μόνης χάριτος συντελουμένην τοῦ ἀκολάστου μεταβολήν. Τὸ θέμα εἶνε ἐκ τῶν δυσκολωτάτων ἀπαιτοῦν καὶ ἀκοῆς κεκαθαρμένης καὶ γλῶσσαν προσεκτικῆν. Διότι ἐνταῦθα ὁ ἔρμηνευτὴς τῶν θεῶν ἀληθειῶν πλεῖε μεταξὺ δύο σκοπέλων : νὰ ἠμιλήσῃ περὶ ἀκολασίας ἢ νὰ σιγήσῃ ; Ἄν ἠμιλήσῃ, ὑπάρχει φόβος μήπως κηλιδῶση παρθενικὰ ὄψα : ἂν δὲν ἠμιλήσῃ, τότε δὲ εἶνε τρεῖς χειρότερον· διότι θ' ἀφήσῃ τὴν νόσον νὰ λυμάνηται τὸ κοινωνικὸν σῶμα χωρὶς νὰ ρήξῃ κραυγὴν, καὶ τὸ θηρίον νὰ καταφάγῃ τὸ ποιμνιον χωρὶς ἀντίστασιν ἐλαχίστην ἐκ μέρους τοῦ ποιμένου. Ἄλλ' αὐτὸ προδίδει ἡ ἀγνοία τῶν κοινωνικῶν πληγῶν, ἡ ἀκηδία καὶ ἀνοδρία. Θὰ ἠμιλήσωμεν λοιπόν, ἀφίνοντες τὴν σεμνοτυφίαν κατὰ μέρος. Θὰ ἐντεινωμεν τὸ τόξον τοῦ λόγου κατὰ τὸ πολυκεφάλου τῆς ἀκρασίας πάθους. Ὁ δὲ δυνατὸς Θεὸς ἄς διευθύνῃ τὸ βέλος μας οὕτως, ὥστε νὰ φρονεῦσωμεν μὲν τὸν ὄφιν τὸν περιτετυλιγμένον περὶ τὸ σῶμα τοῦ τέκνου μας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πληγώσωμεν τὸ τέκνον μας.

Α'

§ 1. Περιγράφωμεν τὸ πάθος ἐν πρώτοις καὶ ὑποδεικνύωμεν τοὺς χαρακτῆράς του, πρὶν ἢ λαλήσωμεν περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ θεραπείας του. Πρῶτος δὲ ὁ πρῶτος τῆς ἀκολασίας χαρακτῆρ ; Ὁ δαιμονιζόμενος, ὃν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, εἶχε δαιμόνιον ἐκ χρόνων ἱκανῶν καὶ ἔπασχε λοιπόν ἀπὸ τοῦ πάθους τοῦ χρονοῦ. Παρομοίως καὶ ἡ ἀκρασία, ἀληθῆς κατοχὴ ἀκαθάρτων δαιμονίων, ἐγκαθιδρυμένων ἐν αὐτῷ τῷ ναφῷ τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀσθένεια χρονία καὶ ἔμμονος. Ὑπῆρξεν εὐτυχῆς καιρὸς διὰ τὸν ἀπαρχο-

λοῦντα ἡμᾶς δαιμονιζόμενον, καθ' ὃν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο πλήρης ὑγείας, καὶ ἐξουσίαζεν αὐτὸς ἑαυτὸν, καὶ περιεπάτει ὅπου ᾔθελεν. Ἄλλὰ μίαν ἡμέραν ἠρόσθη ἐν ἑαυτῷ δύναμιν ξένην, συντρίβουσαν τὴν θύραν τῆς ψυχῆς του καὶ εἰσπνεύμενην εἰς τὰ ἐντός. Δὲν ἀντεστάθη, δὲν ἐπολέμησε κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως, δὲν ἐπεμελήθη τῆς συντόμου θεραπείας του. Τὸ ἀκάθαρτον τότε δαιμόνιον ἐξῆλθε καὶ μετ' ὀλίγον ἐπαῆλθε συνοδευόμενον ἀπὸ δλόκληρον τάγμα δαιμονίων. Τὰ μίλη τότε τοῦ δαιμονιζομένου, οἱ πόδες, αἱ χεῖρες, ἡ γλῶσσα, ὁ νοῦς κατέστησαν ὄργανα πειθῆνια τῶν πονηρῶν δυνάμεων. Ἐὰ ἔτη διεδέχοντο τὰ ἔτη, παρήρχοντο χρόνοι ἱκανοί, ὁ νεανίας καθίστατο ἀνήρ, ὁ ἀνὴρ γέρον, καὶ ὅμως τὰ δαιμόνια παρέμενον ἐντός του ἰσοθίως, ἐπιμόνω, διαρκῶς. Ἀνὴρ, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν τοιαύτη καὶ ἡ ἀκολασία· ἀσθένεια χρονία. Εἶνε καλὸν νὰ μὴ τῆ ἐπιτρέψῃ τις οὐδεποσῶς τὴν εἰσοδον. Εἶνε καλὸν νὰ διατελῇ διεξέχων κατ' αὐτῆς ἀκήρυκτον πόλεμον. Εἶνε καλὸν οὐδέποτε ν' ἀφήσῃ σχισμὴν τινα ἐν ἑαυτῷ, δι' ἧς θὰ εἰσῆρχετο μία πονηρὰ σκέψις, ἐν ἀκόλαστον βλέμμα, εἰς ἀκάθαρτος λογισμῶν. Ἄλλ' ἂν — ὁ μὴ γένοιτο — ἐπιτρέψῃ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν νὰ πλεύσῃ ἡ φαντασία του εἰς ἄσεμνα πελάγη, ἂν τὸ ἐντός του πῦρ, τὸ ἡσίχως προσμένον τὴν κατάλληλον ὥραν πρὸς διαίωσιν τοῦ εἶδους, ζητήσῃ νὰ τὸ ἀναφλέξῃ καὶ ἀναρρίψῃ πρὸ τοῦ καιροῦ του, ἐὰν ἐφ' ἀπαξ καὶ μόνον παραδοθῇ εἰς σκοτεινὸς ἔρωτας καὶ ἀνοσίους ἐναγκαλισμοῦς, ὃ ἰ τότε τετέλεσται δι' αὐτόν. Ἡ πρώτη πτώσις θὰ συνεπιφέρῃ καὶ ἄλλας. Ὁ νοῦς του τότε ὄλος θὰ γείνη κτήμα ἀναπλωτρίων τοῦ πάθους. Ἀληθῆς δαιμονιζόμενος ὁ ἀκόλαστος, θὰ μεταβαίνει ἀπὸ τῆς νεανικῆς εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἀπὸ τῆς ἀνδρικής εἰς τὴν γεροντικὴν καὶ ὅμως πάλιν ὑπὸ τοῦ πάθους θὰ κατέχευται. Διότι ἡ ἀκολασία εἶνε πρὸ παντὸς χρόνιον καὶ δυσπαλάλακτον πάθος. Τούτο πρῶτον.

§ 2. Δεύτερον. Ὁ δαιμονιζόμενος τῶν Γαδαρηνῶν «ἰμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο». Περιεπάτει γυμνὸς πανταχοῦ καὶ παντοτε. Δὲν τὸν ἔμελεν, ἂν τὸν βλέπουν οἱ ἄνθρωποι, ἂν διέρχονται γυναῖκες, ἂν ὑπάρχῃ ψῦχος, ἂν κανεὶς ἄλλος δὲν ἦτο γυμνός. Αὐτὸς ἠσθάνετο ἀπέχθειαν πρὸς πᾶσαν ἐνδυμασίαν, ἥτις θὰ ἐσκέπαζε τὴν γυμνότητά του. Παρομοίως καὶ ὁ ἀκόλαστος ἰμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκεται, ἀλλὰ γυμνὸς περιπατεῖ. Τί ἐν φορῇ ἐνδύματα τοῦ τελευταίου συρμοῦ ; τί ἐν φορῇ χειρῶν ; τί ἐν περιπατῇ μὲ περιλαίμια καὶ λαίμοδέτας καὶ διόπτρας ; Αὐτὸς εἶνε γυμνός. Γυμνός εἰς τοὺς λόγους του, γυμνός εἰς τὰ βλέμματά του, γυμνός εἰς τὰς κινήσεις του, πανταχοῦ γυμνός. Διότι ὁ ἀκόλαστος, δαιμονισθεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ ἀπανασχυντήσας, ἀποπτύει πάντα αἰδοῦν χαλινὸν καὶ φέρεται καὶ τῶν κτηνῶν κτηνωδέστερον. Καὶ ἐν ἄλλοις, ἔχοντες ποιᾶν τινα ἐντροπήν, σκεπάζουν τὰς ἀμαρτίας των ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ σκοτοῦ, αὐτὸς ὡς οἱ κύνες ἀσχημονεῖ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Οὕτω, λαλεῖ μὲν λόγους αἰσχροῦς καὶ ρυπαροῦς ἐν μέσῃ ὁδῷ ἀσεβῶν πρὸς τὰ δημόσια ἕθη, ῥηπτει δὲ βλέμματα πυρφόρα καὶ ἐνοχα ἐπὶ τῶν ἀντιπαρερχομένων γυναικῶν, φθάνει δὲ πολλὰκις καὶ εἰς πράξεις, αἵτινες καὶ τοὺς σωφρονεστέρους θὰ ἐσκανδαλίζον καὶ θὰ ἐμίαινον, ἢ τοῦλάχιστον θὰ συνέπνιγον καὶ θὰ ἐστενοχώρουν. Τοιοῦτόν τι κατὰπτυστον καὶ ἀνόσιον διηγείται ἡ Ἁγία Γραφή περὶ τοῦ ἀθλίου ἐπαναστάτου Ἀβεσσαλώμ, ὅστις ὑπῆρξε τὸσον ἀδιάντροπος ὅσον καὶ ἄστοργος, καὶ ὅστις ἀκατήσχυνε τὰς γυναῖκας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατ' ὀφθαλμοῦς παντὸς Ἰσραὴλ (Β'. Βασ. ιε', 22). Ἄλλ' ἀντιπαρέλθωμεν, ἀντιπαρέλθωμεν, ἀδελφοί, σκηνὰς οὕτως ἀναίδεις καὶ φαύλας.

§ 3. Προσέξτε εἰς ὁμοιότητας ἄλλας. Ποῦ διέμενον ὁ δαιμονιζόμενος ; Τὸ εὐαγγέλιον μᾶς τὸ λέγει : «ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενον, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασι». Πρῶγμα ἀπίστευτον καὶ ὅμως ἀληθές. Ματαίως οἱ συγγενεῖς του τὸν προσεκάλουν ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν στέγην, ματαίως τὸν ὠδήγουν εἰς τὸν ἡμέρον οἶκόν των. Αὐτὸς ἐν καὶ μόνον ἐγγώριζε προσφιλεῖς ἐνδιδαιτήματα : τοὺς τάφους. Ἐκεῖ, ὅπου σῆψις καὶ ὄσα βρωμερά, καὶ σκόληκες, καὶ θάνατος κατ' ὄψιν, ἐκεῖ ἐπεθύμει νὰ ἐνδιδαιτῆται καὶ αὐτός. Διότι αὐτὸς τὸν ὠδήγουν οἱ δαίμονες. Παρομοίως, ἀδελφοί μου, καὶ οἱ ἀκόλαστοι μήπως δὲν ἐνδιδαιτῶνται εἰς τὰ ἔζοντα καὶ σκοληκώδη μνημεῖα καὶ δὲν εἶνε οἱ βρωμεροὶ τάφοι διαμονὴ των διαρκῆς ; Τάφοι, σαπρίας μεστοὶ τὰ καπηλεῖα καὶ κερφοδεῖα, ὅπου διέρχονται ἐν μέσῳ ἀσφυκτικῆς καὶ μολυσματικῆς ἀτμοσφαιρας τὸν ἐπίγειον βίον των. Τάφοι τὰ ἄσεμνα θέατρα καὶ αἰσχρὰ κωμειδύλλια, ὅπου θεωροῦν ἀκορέστως τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν προσηλακίζομένην καὶ παρελαύνοντα τὰ οἰκογενειακά σκάνδαλα. Τάφοι τὰ χαρτοπαικτεῖα ἐνθα ὀπταίσι τὸ χροῖμα των καὶ παίζου τὴν συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των. Τάφοι τὰ καταγῶγια τῆς αἰσχύνης, ὅπου πρόσωπα ἐπιμυθιωμένα καὶ καλλοναῖ ἔζουσαι βρωμερότερον τῶν μνημάτων ἀποστραγγίζου παντὸς ἀνοήτου καὶ τὴν ὑγείαν καὶ τὸ βαλάντιον. Τάφοι καὶ αἱ ἄσεμνοι μυθιστορια, ἐνθα ἥρωες τῆς παραλυσίας καὶ ἡρώιδες τῆς φαυλότητος διαζωγραφοῦνται, καὶ ὅπου ἐπὶ νύκτας βύσκει τοῦ ἀκολάστου ἡ φαντασία. Τάφος, ναί, τάφος βρωμερὸς ἡ ἀκολασία, ἥτις ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων ὀργανισμῶν δημιουργεῖ τὰ ἐλειονότερα πτώματα, καὶ μαραινει προῶρας πᾶσαν σφριγῶσαν ζωὴν. Ἀκούσατε τὸν Δαυὶδ, ὅστις πρὸς ὀλίγον ἐγγώρισε τὴν ἀμαρτίαν ταύτην, πῶς ἀνομολογεῖ τὴν τοιαύτην ἀλήθειαν, ὅταν λέγῃ : «Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκὶ μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου· οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἀμαρτιῶν μου. . . Προσώξισαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλοιπέ μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. . . Ἐκακώθη καὶ ἐταπεινώθη ἕως σφόδρα, ὠρῶμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου. . . Ἡ καρδία μου ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ». (Ψαλμ. λζ', 4—11). Ἐίδες τὴν σῆψιν καὶ τὴν κάκωσιν, εἶδες τὴν ἐξασθένειαν καὶ τὴν ταραχήν, ἣν ἀπεργάζεται ἡ ἀκολασία ;

Παρετήρησας πῶς τάφοι εἶνε τῶν ἀκολάστων τὰ ἐνδιδαιτήματα ; Καὶ ὅμως ἐν τῷ μέσῳ τῆς Κοινωνίας ὁ Θεὸς ἀνίδρυσε τὸ μυστήριον τοῦ Γάμου, ἐνθα δύναται πᾶς τις ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μυστήσεως ἐστίας τοῦ οἴκου νὰ ἀπολαύσῃ ἡδονὰς ἀσυγκρίτως ὑπερέτερας. Καὶ ὅμως ὑπάρχουσι σεμνὰ οἰκογενειακά διαχύσει, ὅπου πᾶς ποθῶν νὰ διασκεδάσῃ κοσμίως εἰμπορεῖ νὰ προσέλθῃ. Ἄλλ' ἔχι· ὁ ἀκόλαστος δὲν θέλει τὸν τίμιον γάμον, δὲν συμπαθεῖ πρὸς τὸν σεμνὸν τῆς οἰκογενείας θεσμόν. Ὁ δαιμονιζόμενος τῶν Γαδαρηνῶν ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενον, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασι· καὶ ὁ ἀσελγὴς δὲν ἐνοεῖ νὰ τεκνοποιήσῃ ἐντίμως, ἀλλὰ τῷ ἀρέκει νὰ κυλιεταί εἰς τῆς ἀφροσύνης καὶ ἀτιμίας τὰ μνήματα. Προχωρήσωμεν κατωτέρω.

§ 4. Διὰ νὰ συγκρατήσωσι τὸν δαιμονιζόμενον οἱ συγγενεῖς του ἐν ταῖς παραφοραῖς του, τί τὸν ἔκαμνον ; Τὸν ἐδίσεμον μὲ χονδρὰς ἀλύσεις χεῖρας καὶ πόδας. «Ἐδεδεσμῆτο ἀλύσει καὶ πέδασι ψύλασσόμενος». Ἄλλ' ἐκαίνας συνέτριβε τὰς ἀλύσεις, «καὶ διαρρήσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους». Τόσον παράφορον καὶ βίαιον καὶ πανίχυρον καὶ μανιακὸν ἦτο τὸ πάθος του. Ἄλλὰ τόσον παράφορον καὶ μανιακὸν εἶνε ἐπίσης, ἀδελφοί, καὶ τὸ πάθος τῆς ἀκολασίας. Διότι τὸν ἀπαξ ὑπερεκχειλίσαντα τῶν παρανόμων ὀρέξεων χεῖμαρρον ποτὶν ποτε θὰ κατορθώσῃ νὰ ἀναχαίτῃ προτείχιμα ; Καὶ τὰς φλόγας τῶν αἰσχροῦν ἐρώτων, αἵτινες πυρπολοῦσι τὴν καρδίαν τοῦ φιληδόνου, ποῖον ὕδωρ πλέον θὰ εἰμπορέσῃ νὰ καταστέσῃ ; Οἱ σύγχρονοι τοῦ Νῶε μεταβάλλονται διὰ τῆς κτηνώδους τῶν ζώων εἰς αὐτόσαρκας. Ὁ Θεὸς τοὺς ἀπειλεῖ διὰ κατακλυσμοῦ, ἐὰν δὲν συνέλθουν, καὶ τοῖς δίδει διορίαν 120 ἔτη. Ἄλλὰ ποῖα ἀπειλὴ δύναται νὰ συγκρατήσῃ τὸν φιληδόνον ; Οὕτως ὁ κατακλυσμός ἐπέρχεται κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς πνίγει ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀργίων των. (Πρβλ. Ματθ. κδ', 38). — Ὁ Δαυὶδ εἶχε συμπνίξει λέοντα καὶ ἄρκτον, ὅτε ἀκόμη ἦτο μικρὸς βουκόλος· κατέβαλε δ' ἔπειτα μόνος αὐτὸς τὸν γίγαντα Γολιάθ. Καὶ ὅμως ἐν βλέμμα μῦθς Βηρσαβέ τὸν καταβάλλει ! καὶ ὁ νικητὴς τοῦ Γολιάθ θραύει τὰς ἀλύσεις τῶν θείων δεσμῶν καὶ φέρεται παράφορος εἰς τὴν ἀμαρτίαν ὑπὸ τοῦ δαίμονος ! — Ὁ Σαμψὼν φονεῖ χιλιάδας Φιλιστίνων· ἀναμοχλεύει τὴν θύραν τῶν τειχῶν τῆς Γάζης καὶ φέρει αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Χεβρών· φονεῖ σκύμον λέοντος καὶ ἐρίφιον αἰγῶν. Καὶ ὅμως ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικούτος Σαμψὼν δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐξουσιασῇ τὸ πάθος του. Μία Δαυιδὰ τὸν παίρπαίλει ὅπως θέλει. — Οἱ Μωαβίται φοβοῦνται τοὺς ἐπερχομένους Ἰσραηλίτας, οἵτινες, ἀρειμάνιοι πολεμισταί, ὑπὸ τὴν καθοδηγίαν τοῦ Θεοῦ ἐπέρχονται. Ἄλλ' οἱ Ἰσραηλίται θὰ ἴδουν τὰς θυγατέρας Μωαβ καὶ δὲν θὰ ἀντιστῶσι. Θὰ βεβηλωθῶσι μετ' αὐτῶν καὶ οἱ φοβεροὶ εἰς τοὺς Μωαβίτας θὰ γείνουν παῖγιον ἀπὸ τὰς Μωαβίτιδας. (Πρβλ. Ἀριθμ. κε') : Τί δηλοῦν ἐλα ταῦτα τὰ παραδείγματα ; ὅτι δὲν ὑπάρχει πάθος τόσον ἀτίθασσον καὶ ἰσχυρὸν ὅσον ἡ ἀκρα-

σία. Κλαύσατε ενώπιον του ἀκόλαστου και γονυπετείς διδάξατέ τον ὁπόσων κακῶν πρόξενος θὰ τῷ εἶνε ὁ ἄτακτος βίος του. Αὐτός θὰ σταθῇ ἀναίσθητος ἐνώπιόν σας. Κλεισατέ του τὰς θύρας, διὰ νὰ μὴ συναντήσῃ τὸ ὑποκείμενον τοῦ πάθους του. Ἐκεῖνος θὰ πηδήσῃ ἀπὸ τὸ παραθυρον, Κρύφατέ του τὰ ἐνδύματα. Αὐτός θὰ φύγῃ γυμνός, Δέσατέ τον μὲ ἀλύσεις. Αὐτός θὰ τὰς θραύσῃ. Διότι τίποτε, ἀπολύτως τίποτε δὲν κατορθώνει νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἀκρατῆ. Οὔτε ἡ γεροντική του ἡλικία, διότι ἡ ἀκολασία δὲν γηράσκει· οὔτε τὰ ἐξευερόμενα σκάνδαλα, διότι ὅσα δὲν ἔχει ὁ ἀκόλαστος· οὔτε αἱ τύψεις τοῦ συνειδήτους, διότι αὐτός ἀπὸ πολλοῦ ἐπωρώθη· οὔτε οἱ ἱεροὶ ἔρκοι τοῦ γάμου, οἱ πρὸς σύζυγον δεσμίαι, διότι ὁ ἀκόλαστος εἶνε ἐπίορκος· οὔτε ἡ δυστυχία τῶν θυμάτων, τῶν παρ' αὐτοῦ παραπλανηθέντων, διότι αὐτός εἶνε ἄνομος και σκληρός· οὔτε ἡ ἐκ τῶν καταχρήσεων κλονιζομένη ὑγεία του, διότι ὑπεράνω τῆς υγείας ἴσταται τὸ πάθος· οὔτε ἡ καταστραφείσα ὑπόληψίς του, διότι αὐτός μὴν μέθην ἔχει, τὴν πρὸς τὸν ἄθεσμον ἔρωτα· οὔτε τέλος ὁ θάνατος, ὅστις ἐπέρχεται ἄφνω. Ὡς τυραννία πανίσχυρος! Ὡς πάθος μακίανόν! Ὡς δαιμόνιον δεσμευόμενον μὲ ἀλύσεις και πέδας και συντρίβον τὰ δεσμά του! !

§ ὁ Ἄπὺς ὀνομάζεται ; Τί σοί ἐστίν ὄνομα ; ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς. Αἱ δὲ πονηραὶ δυνάμεις, αἱ ἐν τῇ δειμονιζομένῃ ἐνοικοῦσαι, ἀπήτησαν : « Ὀνομαζόμεθα Ὀλόκληρος Στρατιά· διότι εἴμεθα πολλὰ δαιμόνια ». Ὁ δὲ εἶπε : « Λεγεῶν »· ὅτι δαιμόνια πολλά εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. Καὶ μήπως και ἡ ἀκολασία, ἔδελφοί, δὲν δύναται κἀλλίστε νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦτο; Μήπως τὰ κακά, τὰ ὅποια τὴν παρακολουθοῦσι, δὲν εἶνε ὀλόκληρος λεγεών; Μετράτε, ἐν ἀγαπᾶτε. Προσβολαὶ εἰς τὸ σῶμα : Φθίσις ὑφ' ἑλίας τὰς μορφάς, ἀποπληξία, στειρωσις, ἐπιληψία, ὑποχονδρία, σπασμοί, ἀπώλεια τῆς ὁράσεως, ἀπώλεια τῆς ἀκοῆς, βλακεία, παραφροσύνη, μελαγχολία καταλήγουσα εἰς αὐτοκτονίαν, ἀσθένεια ἀπόκρυφοι και ἀκατονόμαστοι μεταδίδουσαι κληρονομικῶς τὸ μίσημα τῶν ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάν, (Descuret, Médecine des passions. tom. II. 134 - 135). Τὰ φρενοκομεία κατὰ 3)4 πληροῦνται ἀπὸ φρενοβλαβῆς, ὑποπεσόντας προηγουμένως εἰς καταχρήσεις. (αὐτ. σελ. 124). Προσβολαὶ εἰς τὴν ψυχὴν : Ὀκνηρία, μίση, ψεύδος, ζήλοτυπία, ἐριδία, μονομαχία, χαρτοπαίγνια, αὐτοκτονία, πείσματα, ἀσυνέπειαι περὶ τὴν τήρησιν τῶν ὑποσχέσεων, ἐκδικήσεις, δεισιδαιμονία, ἀπώλεια τῆς πίστεως, ἀποκτήνωσις τελεία τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτον τὸ διπλοῦν ἐπιτελεῖον τῶν κακῶν, ἅτινα σύρει ἡ ἀκολασία ὀπισθὲν τῆς. Αὐποῶμαι, διότι σπεύδω και δὲν ἔχω τὸν κατάλληλον καιρόν. Ἄλλως, θὰ ἀπεδείκνυον διὰ τοῦ ψηλαφητοτέρου τρόπου πῶς ἀρκεῖ τις νὰ ριφθῇ εἰς τὸ βδελυρὸν πάθος διὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐργασίαν, διὰ νὰ ριφθῇ εἰς τὰς διασκεδάσεις και τοὺς κόμους και τὰς μεθας, διὰ νὰ διαπληκτίζεται διαρκῶς, διὰ νὰ σβέσῃ τὴν δῶδα τῆς πίστεως, διὰ νὰ πνίξῃ πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ θεῖον, διὰ νὰ μὴ δέχηται πλέον, καθὼ ψυχικός και

ἀπολαυστικός ἄνθρωπος, ἐπὶ τοῦ πνεύματος», διὰ νὰ φεῖρῃ τέλος τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ και φθαρῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. (Α' Κορ. 6', 14. γ', 16—17). Πλὴν ἀρκούντας μέχρι τοῦδε ἐχαρακτήρισθη τὸ πάθος και διεγνώσθη ὡς χρόνιον, ἀναίσχυντον, δυσώδες, βίαιον, ὑπὸ πάσης παρακολουθούμενον καταστροφῆς. Μίαν τώρα ἐρώτησιν ἀπευθύνωμεν, εἰς ἣν θὰ καθικετεύσωμεν τὸν θεῖον λόγον νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ. Πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ἀγρίου και πανίσχυρου και πάντας σχεδὸν τυραννοῦντος τοῦτου πάθους ὑπάρχει ἀντιφάρμακόν τι ; Καὶ ἐν ὑπάρχει, εἴτε εἰς τὴν γῆν, εἴτε εἰς τὰ οὐράνια, ποῖον εἶνε ;

(Ἐπεταί τὸ τέλος).

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

**Ο ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗΝ ΚΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ**

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου).

Ἐν σελ. 23 και 24 κινιζονται οἱ ὀρισμοὶ τῆς προνοίας και τῆς συντηρήσεως, ὁ μὲν ὡς μονομερῆς, ὁ δὲ ὡς ἄριστος. Ἀλλὰ τὸ μὲν γενικὸν ὀρημα ἐπιβλέπειν δύναται ἄριστα νὰ περιλάβῃ και τὰ δύο εἶδη τῆς θείας προνοίας, τὴν συντηρησὶν και τὴν κυβερνησὶν, τὰ ἕλως τε ἀμμινημενεύμενα ἐν τῷ ὄρισμῷ· τὸν δὲ ὀρισμὸν τῆς συντηρήσεως καλεῖ ἄριστον ὁ ἐπικριτής, διότι, λέγει, εἶνε ἀσαφής. Ἀλλ' ἄριστον λέγεται τὸ ἡμωρημένον, ἡ δὲ ἀσάφεια δὲν εἶνε ἀνόμη ἐνδείξις τῆς πλάνης και τῆς πλημελείας. Καθόλου δ' εἰπεῖν, ἡ ἀσάφεια χρειάζεται μίαν δοτικὴν τῆς ἀναφορᾶς, διότι τὸ σφῆς τῷ εἰδήμονι θὰ ἦ βεβαίως ἀσαφὲς τῷ ἀμαθῇ. Μοναχὸς τις ἐν Ἰεροσολύμοις μὴ εἰδὼς δευθῆν ἀγνώσων και προσκόπτων ἐκ ταύτου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀλυθείνου ἔρριπε τὸ σφάλμα εἰς τὸ κηρίον, μὲθ' οὗ ἀνεγίνωσκον ἀποκρίτων αὐτὸ συνεχῶς και κινιζων ὡς ἔλεεινόν. Ὁ Ἡγούμενος γνωρίζων τὴν ἀμάθειάν του τῷ εἰπεν εὐφρυνῶς «δὲν πταίει ἰδὸ φῶς· ἡ τύφλα εἶνε ἀπὸ μέσα».

Ἐν σελ. 24 και 26 ἀγροῶν ὁ κ. Δυοβουνιώτης εἰς δόξα εἰληνιστὶ σημαίνει ὅχι μόνον τὴν ἀμφίβολον και ἀβέβαιον γνώμην, ἀλλὰ και τὴν ἀσφαλή περὶ τίνος πεποιθῆσιν ἀπεῦδει νὰ κινήσῃ ἡμᾶς, διότι τὴν περὶ θείας προνοίας και τὴν περὶ ἀγγέλου φύλακος χριστιανικὴν διδασκαλίαν καλοῦμαι ἀπλήν δόξαν. Καὶ εἰ μὲν ὁ ἐπικριτής ἀγροῶν τὸ στοιχειώδες τοῦτο δὲν φρονιζέει νὰ τὸ μάθῃ ἀνοίγων ἀπλῶς ἐν λαξικὸν τῆς ἑλλ. γλώσσης και βλέπων ἐπὶ δόξα πλὴν τῆς δοκίσεως (opinio) σημαίνει και τὸ δεδογμένον, τὸ δόγμα, γνώμην ἀληθῆ (περὶ αἱ κύρια δόξαι τῶν φιλοσόφων), τοῦτο δὲν εἶνε ἄριστον. Ἐπὶ δὲ γότερον ἄριστον εἶνε εἰς ὁ κ. Δυοβουνιώτης ἀγροῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν σημασίαν τῆς λέξεως δόξα, ἥτις κυριολογεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦτου ἐμφαίνουσα τὴν περὶ

τίνος διδάγματος πεποιθῆσιν τῆς Ἐκκλησίας. «Ἐδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι και ἡμῖν», εἶπον, θεοπίπτοντες ἐν Ἰερουσαλὴμ οἱ Ἀπόστολοι και ἐπαναλαμβάνουσιν ἕκαστος οἱ ἱεράρχαι ἐν συνόδοις καὶ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως και τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καθορίζοντες· αὐτῆ ἐστίν, ἀποφαίνεται ἡ ὁμολογία τοῦ Ἀσισιέου, ἐν συντόμῳ ἡ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας και περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦτου (τῆς θείας ἐξαριστίας) δόξα». «Τριακτὴν μὲν δόξαν, λέγει ἡ Ὀμολογία τοῦ Κριτοπούλου, ἔχει περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα». (Kimmel Monumenta Fid. Eccl. orientalis. I, 462. II, 114). Ἰδιᾶ δὲ τὸ ὄρημα δοξάζειν χροῶνται οἱ τε Πατέρες (περὶ I. Δομασκηνοῦ Ἐκδ. Ὁρθ. πιστ. III, 17) «τὴν θέωσιν γενέσθαι τῆς σαρκὸς δοξάζομεν» και κοινῶς οἱ πάντες και λέγοντες και ἐρωτιῶντες πῶς δοξάζει περὶ τίνος ἡ Ἐκκλησία (περὶ Ἐθνεῖου Βουλγόρεως Θεολογικὸν σελ. 615 «ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δοξάζει»). Ἀλλ' ὡς εἴπομεν, ταῦτα πάντα οὐδαμῶς εἶνε ἄριστα, ἀποκαίμενον περὶ ἀνθρώπου, ὅστις κριτικὸν περιττὸν νὰ μεταίτῃ και νὰ δευτάξῃ τὰ πράγματα ἀποφαίνεται πάντοτε μετὰ παιδικῆς ἀδικίας ἄρια και θρασύτητος. Τὸ ἄριστον και ἐν ταῖσι χαρακτηρηστικῶν τοῦ ποιοῦ τοῦ ἐπικριτοῦ εἶνε εἰς οὗτος καιπερ ἀγροῶν τὴν φιλολογικὴν και ἐκκλησιαστικὴν σημασίαν τῆς δόξης ἐνοοῖ ἕμως τὴν διάνοιαν ἡμῶν, εἰ θέλομεν νὰ εἴπομεν. Ἀροῦ ὡς ὑποκείμενον τῆς δόξης τιθέμεθα τὴν περὶ θείας προνοίας διδασκαλίαν, δὲν εἶνε βεβαίως δυνατὸν νὰ ἐνοοῦμεν εἰς τὰ δοξαζόμενα ταῦτα εἶνε ἀπλῶς δόξα και ὄχι πεποιθῆσις τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἕμως ὁ χρηστός ἐπικριτής σπεῦδει νὰ γράψῃ «ἡ πρόνοια αὐτῆ τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ κόσμου δὲν εἶνε κατὰ τὸν συγγραφεῖα πεποιθῆσις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀπλή δόξα» ! !

Ἐν σελ. 116 τῆς Δογματικῆς γράφομεν «οὐ μόνον δὲ τὰ φητὰ και τὰ ζῶα εἶνε παροδικά, ἀλλ' ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ χρόνου ἀπέβησαν περιττὰ και εἶδη και γένη φυτῶν και ζῶων, ὡν τὰ λείψανα και ἀπολιθώματα ἀνευρίσκονται ἐν τοῖς στρώμασι τῆς γῆς». Ὁ ἐπικριτής ἀποκαλεῖ τὴν ἰδέαν ταύτην θανουσίαν, και γράφει ἡμᾶς ὡς ἐπαναλαμβάνοντας τὰς γελοίας ἰδέας τοῦ 12' αἰῶνος τοῦ ζητοῦντος νὰ εὕρῃ πανταχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ σκοπιμότητα. «Ὅτι ἡμεῖς γράφαντες, εἰ ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ χρόνου και εἶδη και γένη φυτῶν και ζῶων ἀπέβησαν περιττὰ, ἠθέλομεν νὰ εἴπομεν εἰς ταῦτα ἐξέλιπον, ἦτοι εἰς σημαίνει και τὸ προηγουμένον παροδικά, ἀπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ ὁποῖου ἐγράψαμεν περιττὸ, αὐτὸ εἶνε παρὶ σου φανερόν. Ἀλλὰ δευδῶθω εἰς ἐγράφομεν εἰς τὰ εἶδη και γένη τῶν φυτῶν και ζῶων ἐξέλιπον ὡς ἀποβάντα περιττὰ ἐν τῇ πορείᾳ ἐνοοῖ, ἦτοι ἄριστον, ἄριστον. Εἶνε τοῦτο ἄριστον κ. Δυοβουνιώτη ; Σὺ και ὡς Χριστιανὸς και ὡς θεολόγος ἀποδέχσαι βέβαια εἰς ὁ Θεὸς διευθύνει τὰ πάντα, εἰ οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαίνει ἐκ τυφλῆς τύχης, και' ἄλογόν τινα και εἰσμαρτην ἀνάγκην, ἀλλ' εἰ ἡ θεία πρόνοια ἐπεκτείνεται εἰς τε τὸ ὅλον και εἰς τὰ

καθ' ἕκαστα μέχρι τῶν ἐλαχίστων. Πολλῶν βεβαίως δὲν γνωρίζομεν τὸν σκοπὸν και τὴν χρησιμότητα, ἀλλὰ και' ἀρχὴν οἱ Χριστιανοὶ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν εἰ συμβαίνει τι ἐν τῷ κόσμῳ ἐκ τυφλῆς τύχης. Τώρα σὲ δευοῦ πῶς συμβιβάζεις πρὸς τὴν περὶ θείας προνοίας πεποιθῆσιν σου ταύτην τὴν κατωστροφῆν ἀναριθμίων εἰδῶν και γενῶν τοῦ φυτικοῦ και ζωικοῦ κόσμου τῶν διατελούντων ἐξ Ἰσου ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τῆς θείας προνοίας ; Ἐὰν τὰ θεωρῆς ἄριστα πάντη πρὸς τὸν κυβερνητῆν Θεόν, ἀνατρέψεις ἄριστον τὸ δόγμα τῆς θείας προνοίας· ἐν δὲ συμπεριλαμβάνων και ταῦτα ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς θείας προνοίας εἴπης εἰς ἐξέλιπον ταῦτα, διότι ἔπαυσαν πλέον νὰ εἰσι οὐκίματα, χροῖματα και ὑπηρετικά εἰς τὸ σχέδιον τῆς θείας προνοίας, λέγεις τι θανουσίαν και ἄριστον ; Πῶσον εὐκόλον εἶνε νὰ κατακρίνῃ τις εἰς, εἰ δὲν ἔνοοι.

Ἐν σελ. 117 δευρίζοντες τὰ θαύματα ὡς ἄριστα τῆς ἐνεργείας τῶν φυσικῶν αἰτίων και ἐναντίως μάλιστα πρὸς ταῦτα συμβαίνοντα ὡς φαινόμενα, ἐξηγοῦμεν τοῦτο κατωτέρω λέγοντες εἰς «ὁ Θεὸς προέβλεψε και συμπεριέλαβεν ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ κόσμου και τὰ θαύματα, ἀφῆκε χροῖον ἐν τῇ χροσικῇ ἐξέλιξι εἰς τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἐναχοῦ ἐνεργεῖαν...δὲν διαφθείρεται ὁ οὐτῶ, ἐπάγομεν, ἡ φυσικὴ τάξις, διότι ὁ Θεὸς ἐπενεργεῖ θανουσίαν ἐν τῷ ἀνοικτῷ χροῖῳ τοῦ θείου σχεδίου, ὄχι συγκροτούμενος πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀλλὰ δημιουργῶν ἐλευθέρως». Ὁ δὲ ἐπικριτής ὑποκροῖει ἀκατὰ ταῦτα πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν εἰς ὁ Θεὸς ἀρρεῖ ἐπὶ τινα χρόνον τὰς ἐν τῷ κόσμῳ εἰς αὐτοῦ θεθείας δυνάμεις, τελεῖ τὸ θαῦμα και ἔπειτα ἀφῆκε αὐτὰς ἐνεργόσας» (σελ. 26). Ἀλλ' ἀκριβῶς ἡμεῖς λέγομεν εἰς ὁ Θεὸς ἐπενεργεῖ θανουσίαν ἐν τῷ ἀνοικτῷ χροῖῳ τοῦ θείου σχεδίου, ὄχι αἴρων ἡ συγκροτούμενος πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀλλὰ δημιουργῶν ἐλευθέρως. Ποῖα ἄριστα και σύγχυσις ! Ἡμεῖς γράφομεν εἰς «ἡ τοιαύτη θεωρία τοῦ θαύματος ἐμφαίνει μὲν τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ὄχι δὲ και τὸ ἀναγκαῖον, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ πείσωμεν τὸν θρησκευτικῆς πίστεως ἐστειρημένον νὰ ἀποδεχθῇ τὰ θαύματα. Ἀλλὰ τὸ δυνατὸν τοῦτο ἐπαρκεῖ κατὰ πάντα εἰς συμφωνίαν τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἐπιστήμην και δὴ πρὸς τὴν φυσικὴν». Ἐνοοῦμεν δηλ. εἰς ἔχων πίστιν εἰς Θεόν ἱκανοποιεῖται μὲ τὴν θεωρίαν ταύτην, καθ' ἣν τὸ θαῦμα τίθεται ἐκ τῶν προτέρων ὡς δυνατὸν, συμβιβάζων πρὸς τὴν θρησκευτικὴν του ταύτην πεποιθῆσιν τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς και φυσικῆς γνώσεως. Ὁ κ. Δυοβουνιώτης ἀροῖ εἰς πῶς ἡ θεωρία αὐτῆ τοῦ θαύματος ἐπαρκεῖ κατὰ πάντα εἰς συμφωνίαν τῆς πίστεως πρὸς τὴν φυσικὴν τὴν ὑπολαμβάνουσαν τοὺς νόμους ὡς διαρκῶς ἰσχύοντας και μὴ αἰρομένους. Διὰ ποῖον ἕμως ἐπαρκεῖ ἡ θεωρία αὐτῆ τοῦ θαύματος; διὰ πάντα ἡ μόνον διὰ τὸν ἔχοντα θρησκευτικὴν πίστιν ; Πῶς δὲν βλέπεις τὸν προσηλορισμὸν αὐτὸς δὲ δυνάμεθα νὰ πείσωμεν τὸν θρησκευτικῆς πίστεως εἰς τε ρημένον νὰ ἀποδεχθῇ τὰ θαύματα ; Εἰς σὺ σου, διαστρεφῶ.

Ἐν σελ. 122 τῆς Δογματικῆς ἐτυπώθη ἐκ παραδρομῆς οὐράνια σώματα ἀντὶ οὐράνια πνεύματα τοῦθ' ὅπερ ἀργὰ παρατήρησαντες διορθώσαμεν ἐν πολλοῖς ἀντιτύποις· ὅτι τὸ πρῶγμα προέχεται ἐκ παραδρομῆς τοῦτο καὶ τυφλῶ δῆλον, ἀφ' οὗ τρεῖς γραμμᾶς ἀνωτέρω ὀνομάζομεν τοὺς ἀγγέλους καθαρὰ πνεύματα καὶ ἄλλω κατωτέρω οὐκ ἐξομῶμεν αὐτοὺς πάλιν ὡς «καθαρὰ πνεύματα ἦτοι ὡς οὐρα καὶ σώματα». Ἄλλ' ὁ κατὰ τὸν Σωκράτην ἀγνώμων οὐτος κριτὴς μὴ θέλων νὰ ἀφήσῃ ἀμνημόνευτον τὸ μέγα τοῦτο παράδογμα (1), φέγει ἰδίᾳ ἡμᾶς, διότι θεωροῦμεν τὸ ἀθάνατον τῶν ἀγγέλων φυσικὸν παρὰ τὴν γνώμην τῶν Πατέρων, ὅτι πᾶν τὸ λαβὸν ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος. Ἐν πρώτοις ἡ γνώμη ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶνε ἀθάνατοι οὐχὶ φέρεται ἀλλὰ χάριτι δὲν εἶνε γνώμη τῶν Πατέρων πάντων, ἀλλ' εἰς τινων Πατέρων, τοῦ Εἰρηναίου, τοῦ Ἀθηναγόρου, Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, τοῦ Λαλασκηνοῦ κ.τ.λ. ἔπειτα ἡ γνώμη αὕτη τῶν Πατέρων δευτέρως ἐμνηνευμένη δὲν ἀντίκειται πρὸς τὴν περὶ ἀθανασίας τῶν ἀγγέλων κοινὴν ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν, ὡς ἀποφαίνονται ἐπιφανεῖς θεολόγοι συμβιβάζοντες πρὸς ταύτην τὸ χάριτι ἀθάνατον τῶν εἰρημίων Πατέρων. Οἱ Πατέρες οὗτοι θέλουσι νὰ εἴπωσιν ὅτι ἡ αἰωνιότης καὶ ἡ ἀθανασία αὐτῆ εἶνε ὁ Θεός, ἐν ᾧ τὰ πνεύματα εἶνε ἀθάνατα, διότι ἐδημιούργησεν αὐτὰ τοιαῦτα ὁ Θεός· θὰ ἔπαινον δὲ ὑπάρχοντα, ἐὰν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ τὰ καταστρέψῃ. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν τὸ πρῶγμα συμβιβάζεται ὡς ἑξῆς· ὁ Θεὸς ἐκ χάριτος ἐδημιούργησε τὰ πνεύματα ἀθάνατα. Πόσον καλὰ θὰ ἔπραττεν ὁ ἐπικριτὴς ἂν ἀντὶ νὰ κρίνῃ Δογματικὰ καὶ Κατηχήσεις ἐμεῖς αὐτὰς!

Περὶ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τῶν ἀγγέλων ἡ Γραφή καὶ ἡ Παράδοσις λέγουσιν ὅτι οὗτος εἶνε ὁ οὐρανός, ἐννοῦσαι ὅτι τὸ σύμπαν εἶνε εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν. Καθ' ὅσον δὲ καίπερ μὴ πανταχοῦ παρόντες οἱ ἄγγελοι δὲν εἶνε συ δαδεμένοι πρὸς ὀρισμένον τόπον λέγομεν ἐν τῇ Δογματικῇ, ὅτι εἶνε σχολαῖον πάντῃ τὸ ἐρευνᾶν περὶ τοῦ τόπου αὐτῶν, ὅν τρόπον σχολαῖα θὰ ἦτο καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς διαμονῆς ἀνθρώπου οὐδαμῶς διαμένοντος ἀλλ' ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαίνοντος. (Δογμ. 124). Ὁ ἐπικριτὴς παρατηρεῖ «περὶ τῆς λογικότητος τοῦ συλλογισμοῦ τοῦτου οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γίνῃ» (20). Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι μᾶλλον περὶ τῆς λογικότητος τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἐπικριτοῦ δὲν πρέπει νὰ γελῆ λόγος.

Ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῆς ἀνθρωπολογίας ὁ κ. Δουβου. νώτης περιγράφει μὲν νὰ διαστρέψῃ ἐκφράσεις τινὰς ἐξάγων ἄτοπα συμπεράσματα, ἐπικρίνει δὲ καὶ γενικώτερον

(1) ΣΗΜ. Ἡμεῖς ἐνοεῖται δὲν συναρῶμεν τῷ ἐπικριτῇ διὰ τὴν τοιαύτην τοῦ παραγράματος ἐπίκρισιν. Ἄν ἐπελάτομεν τοῦτο, οὐ μόνον θὰ ἐμνημονεύομεν τὰ ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ ποιήματα μικροπαράδογματα (τῶν ἰδεῶν πιστευόντων δις 4 καὶ 65. καθ' ἕκαστα, πῆ φέρεται 15, συναρμώσῃ 43, ἐφαρμώσομεν 44 ἐνηλάσομεν κτλ.), ἀλλὰ καὶ τὸ πλείονα ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔχον· Ἡ θεία φωνὴ ἔχει ὅλα ὅσα εἰς ἀνθρώπου ὡς ἄτομον· ἐνθα τὸ θεῖον καὶ ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου. (1. Δογματικῆς σελ. 88).

τὰ πράγματα ἐδρίσκων πάλιν ἀντιφάσεις. Ἡμαρτημένως ἐκφραζόμεθα, διότι λέγομεν Α'. ὁ ἀνθρώπος συγκεντροῦ ἐν ἑαυτῷ πᾶν εἶδος φύσεως· Β'. ἀντὶ τῆς λέξεως ψυχῆς τίθεται τὴν λέξιν ἄνθρωπος· Γ'. τὸ μέγα βάθος τῆς πτώσεως θεωροῦμεν ὡς ἐνδειξὴν τῆς πρώτης εὐδαιμοσύνης Α' τὸ δυνατόν τοῦ κακοῦ ὑπολαμβάνομεν ὡς ὅρον πείσεως ἐλευθερίας· Ε'. τὴν θέλειαν ἡμᾶς συναρμωθῆμεν ἐν τοῖς δόξοις τῆς ἀρχεγόνου δικαιοσύνης. Ἐννοεῖται ὅτι πάντα ταῦτα, ἅτινα παραβιάζει ὁ ἐπικριτής, ἔχουσι ἄριστα. Ἡ ἐκδοχὴ ἐν πρώτοις τοῦ ἀνθρώπου ὡς συγκεντροῦντος πᾶν εἶδος φύσεως εἶνε ἡ ἐκφορὰ τῆς γνωστῆς γνώμης τῶν Πατέρων, ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε ἐπιτομή τοῦ μεγάλου κόσμου συγκεντροῦν ἐν ἑαυτῷ τὴν τε ἄλογον, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ζωικὴν φύσιν· «οὐδ' ὑπάρχει εἰδὸς τι τῆς κτίσεως, ὅπερ νὰ μὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὑπάρχον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ» ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Ἀθωνοστίνος (ad Οἶον. σ. 8, 11). Τὸ στοιχειώδες τοῦτο δίδαγμα τῶν Πατέρων ἀγνοοῦν ὁ ἐπικριτής, καὶ τὴν εὐρυτέραν σημασίαν τοῦ εἶδους συστήλων εἰς τὰ γένη τῶν ζώων, ἐρωτᾷ εἰρωνικῶς ἂν ὁ ἀνθρώπος εἶνε καὶ ἵππος συγχρόνως καὶ ἡμίονος καὶ ὄνος. Ἐθεγῆ τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν. Β'. Ὁ ἀνθρώπος καὶ τυφλῶ δῆλον ὅτι χαρακτηρίζεται ἐν σελ. 186 κατὰ τὸ κυριώτατον αὐτοῦ μέρος, τὴν ψυχὴν, περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπόστασις πρόκειται. Ὅπως δὲ κοινῶς λέγομεν ὁ ἀνθρώπος εἶνε νοεῖται, καὶ οὐδεὶς σχολαστικὸς ἐρωτᾷ ἂν τὸ σῶμα ἢ ἡ ψυχὴ διανοεῖται, οὐτω καὶ πολλῶ μᾶλλον ἐνταῦθα, ἐνθα τὸ μὲν ζήτημα τῆς ἀρχῆς τοῦ σώματος καθωρῆσθη (σελ. 134), πρόκειται δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς. Γ'. «Οὐ αμείναι πτώσις ὑπονοεῖ (ἔτι προποθέτει καὶ ἀποδεικνύει ὡς ἀποδείξει αὐτὸς τὸ ὑπονοεῖ) μεγάλην τελειότητα» (27) τοῦτο δὲν εἶνε δύσκολον νὰ τὸ ἐνοήσῃς, κ. ὑφηγητά. Μὴ γένοιτό ποτε νὰ πάθῃς κακὸν τι ἐκ πτώσεως. Ἄλλ' ὑποπεθεῖσθαι ὅτι ἔπεισέ ποτε ἐκ τινος θρους ὁ κ. Δουβουνοβίτης. Ἐάν τις ἐρχόμενος ἐπὶ τόπου καὶ βλέπων τὴν μεγάλην σου ἐκ τῆς πτώσεως βλάβην εἴπῃ ὅτι «πρέπει νὰ ἔπεισες ἐκ μεγάλου ὕψους διὰ τὰ πάθῃς τόσον πολὺν», λέγει τι ἄλογον κ. ἐπικριτῆ· Α'. Καὶ «ἡ ἐκδοχὴ τοῦ δυνατοῦ τοῦ κακοῦ ὡς ὅρον πείσεως ἐλευθερίας εἶνε ἐκφρασις προπεθεστάτης ἐκφράσεως τὴν ἐνοεῖται ὅτι διὰ τὸ ὑπάρξῃ πρῶξις τοῦ αγαθοῦ πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ δύναται νὰ πράξῃ καὶ ἄλλως. Τίς ἀναγινώσκων τὴν ἐκφρασιν ταύτην δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ γῆς πράξεως τοῦ αγαθοῦ; Καὶ ὅμως ὁ ἐπικριτὴς ἐξάγει ἐκ τοῦ «πείσεως ἐλευθερίας» ὅτι οἱ ἄγγελοι καθ' ἡμᾶς δὲν εἶνε ἐλεύθεροι!! Ἄλλ' ὡς χρηστὴ ἐπικριτῆ, δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀγγέλων, παρ' οἷς ἡ πρῶξις τοῦ αγαθοῦ τελεῖ ἐπ' ἄλλας συνθήκας· καὶ περὶ αὐτῶν δὲ ἂν προέκειτο, καὶ πάλιν ἡ ἐκφρασις εὐδοοῦται, διότι οὗτοι εἶνε μὲν ἡδὴ ἐκλιθεῖς πρὸς τὸ κακόν, ἀφ' οὗ ὅμως ἀπεμάκρυναν ἀφ' ἑαυτῶν τὸ δυνατόν τῆς ἁμαρτίας ὑποστάντες τὴν ἀνάλογον δοκιμασίαν. Ἀπορίας ἄξιον εἶνε πῶς ὁ ἐπικριτὴς δὲν ἀναφέρει τὸ πρῶγμα καὶ εἰς

τὸν Θεόν, ἀφ' οὗ καὶ οὗτος εἶνε ἐλεύθερος καὶ ἡ φωνὴ «πᾶσα ἐλευθερία» κατὰ τὴν τακτικὴν τοῦ ἐπικριτοῦ ἂν ἀποκλείει καὶ αὐτόν. Α'. Ὡς πρὸς τὴν συναρμωσίαν τῆς θέας χάριτος ἐν τοῖς δόξοις τῆς ἀρχεγόνου δικαιοσύνης ὑπάρχουσι δύο χωρία ἐν τῇ Δογματικῇ. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ (σελ. 147) ἀπαρμωμοῦντες τὰς ἀκολουθίας καὶ ποιὰς τῆς Ἀδαμικῆς παραβάσεως λέγομεν γενικῶς ὅτι ἐξέλιπε ἡ ἁρμονία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν καὶ βασιλεύει ἐν ἑαυτῷ ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ διάβολος, ἐννοοῦντες φυσικῶς τὴν ἀπώλειαν τῆς θέας χάριτος, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν δημιουργικὴν ἀρχὴν τῆς ἁρμονίας. Ἀναπτύσσοντες δὲ κατωτέρω ὅτι ἡ θέα χάριτος ὡς ἐνωτικὸς δεσμός τοῦ ἀπείρου πρὸς τὸν πεπερασμένον ἀνθρώπον δὲν δύναται νὰ ἐλλίπῃ ἐν τῷ παραδείσῳ χαρακτηριζόμενῳ ὡς κατωτέρω τὴν ἐκπαισίαν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Θεόν κοινωνίας «ὡς ἐρημίαν τῆς θείας χάριτος» (σελ. 152). Τίς δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ περὶ τοῦ ὅτι ἡ θέα χάριτος εἶνε συστατικὸν τῆς πρώτης εὐδαιμονίας καταστάσεως καὶ ὅτι ἐξέλιπε μετὰ τὴν πτώσιν; Καὶ ὅμως ὁ χρηστὸς ἐπικριτὴς σπεύδει νὰ τὸ σημειώσῃ καὶ τοῦτο ὡς ἀντίφασιν!!! Μὰ πρὸς Θεοῦ εἶνε ἀντίφασιν νὰ λέγῃ εἰς τι γενικῶς καὶ νὰ τὸ ἐπεξηγήσῃς ὁ ἴδιος; Ἄλλ' ἀφέντες τὰ μικρολογήματα ταῦτα, εἰς ἃ ἐκπέσῃ ὁ ἐπικριτὴς, δοῶμεν δὲν ἔχει τι νὰ ἐπικρίνῃ, ἰδοῦμεν τὰ γενικώτερα καὶ σοβαρώτερα.

Ἐρρωτηθεὶς περὶ ἀνθρώπου λέγομεν τὰ ἑξῆς Α'. ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ φύσεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν φερομένης. Β'. διακρίνοντες τὴν ἀρχεγόνον κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ κατάστασιν, ὡς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου, καὶ εἰς τὴν τελείαν, εἰς ἣν ὤφειλε νὰ φθάσῃ δι' ἡθικῆς τεκμηριώσεως γινόμενος ἀκλήνης πρὸς τὸ κακόν, ὡς οἱ ἄγγελοι, παρατηροῦμεν α'. ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἀδάμ ἔπλετο τοιαύτης συνθήκας δὲν ἠδύνατο νὰ ἡ ἀδιαφορία κλινόσῃ ἐξ ἴσου καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ πρὸς τὸ κακόν. Ὁ Ἀδάμ ἐξελεθὼν τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἡ ἀδιάφορος πρὸς τὸ ἀγαθὸν κλίνων ἐξ ἴσου καὶ πρὸς αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ κακόν. Ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία, λέγομεν, εἶνε ἡθικὴ κακία, μᾶλλον δὲ ἄγει ἀμέσως εἰς τὴν κακίαν, διότι διασπᾷ τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰς δύο ἡμίση, εἰς τὰς ἑρμᾶς τῆς σαρκὸς καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λογικοῦ· ἐπειδὴ δὲ τὸ λογικὸν τοῦ νεοπλαστοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἐτι ἀνερέγγητον, ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία μεταξὺ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἰσορροπία θὰ φέρεται εἰς τὴν κακίαν β'. θεωροῦμεν τὴν ἀρχεγόνον κατάστασιν οὕτε ὑπερφυσικὴν ὡς ἡ Αὐτικὴ Ἐκκλησία, οὕτε ἀπλῶς φυσικὴν ὡς οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι, παρατηροῦμεν, καλῶς μὲν τίθενται τὴν ἀρχεγόνον κατάστασιν ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, σφάλονται ὅμως διότι ἀποκλείουσιν ἀπ' αὐτοῦ τὴν θέλειαν χάριν γ'. περὶ τοῦ πεσόντος ἀνθρώπου λέγομεν ὅτι καίπερ διηρηκῶς πρὸς τὸ κακὸν κλίνων οὐδὲν ἦτον δυνατόν δυσχερῶς νὰ πράξῃ καὶ τι ἀγαθόν.

Ὁ ἐπικριτὴς τὰ δευδόξα ταῦτα διδάγματα ἐπικρίνων περιγράφει νὰ ἀνεύρῃ ἐν αὐτοῖς διδάγματα παρόμοια καὶ προτεσταντικά. Ἡ γνώμη ἡμῶν ὅτι ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ «ἀνήκει εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ μέρος, καθόσον τοῦτο φέρεται πρὸς τὸν Θεόν», στηρίζεται κατ' αὐτὸν ἐπὶ παραδόξου παρεξηγήσεως: Ἀὰ νὰ ὄσι, λέγει, δύο τινὰ ὅμοια, πρέπει νὰ ἔχωσι κοινόν τι· διὰ τὰ ἢ δὲ καὶ ὁ ἀνθρώπος εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ἀπαιτεῖται μόνον νὰ ἔχη τοῦν καὶ βούλησιν, ὡς ὁ Θεός. Ὁ λέγων ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὅμοιος τῷ Θεῷ κατὰ τὴν φροσὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, προποθεῖται ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἔχει αὐτὴν τὴν ιδιότητα τῆς φροσῆς φερόμενος πρὸς τὸν Θεόν, ὡς πρὸς τρίτον τι, εἰς ὃ καὶ οἱ δύο φερόμενοι ὅμοιάζονται· λέγομεν ὡς πρὸς τρίτον τι, διότι, ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ὁ Θεὸς φέρεται πρὸς ἑαυτόν, τότε, διὰ τὰ ἢ ὁ ἀνθρώπος εἰκὼν αὐτοῦ κατὰ τοῦτο, πρέπει νὰ φέρεται καὶ οὗτος πρὸς ἑαυτόν. Τί γελοῖα καὶ μωρὰ κριτικέματα! Ὁ ἀνθρώπος, ἀπαρτῶμεν, εἶνε εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ὡς λογικὸς μὲν καὶ ἀτεξεύστειος, ἀλλ' οὐχὶ ἀπλῶς ὡς τοιοῦτος, ἀλλὰ καθόσον λογικὸς ὢν καὶ ἀτεξεύστειος φέρεται πρὸς τὸν Θεόν, ἦτοι ὡς κεκτημένος λογικῶν καὶ ἀτεξεύστει ἡθικῶς ἀμόλυτα. Ἐάν ἡ λογικότης καὶ τὸ ἀτεξεύστειον αὐτοῦ ἀσχετῶς πρὸς τὴν οἰανδήποτε ἡθικὴν αὐτοῦ κατάστασιν συνεκρότων τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θέλειαν εἰκὼνα, τότε ἢ διὰ τῆς προποθετικῆς ἁμαρτίας καταστροφῆς τοῦ κατ' εἰκόνα ἔπρεπε νὰ ἡ ἀφαίρεσις φυσικῆς τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἀτεξεύστειου αὐτοῦ. Ἀλλὰ μὴν ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἐννοεῖ φυσικῶς τὴν διαστροφὴν τοῦ κατ' εἰκόνα ὡς ἀφαίρεσιν τῆς λογικότητος καὶ τοῦ ἀτεξεύστειου, ἀλλ' ἠθικῶς ὡς φροσὴν τοῦ λογικοῦ πρὸς τὰ γένη καὶ ὡς στροφὴν τῆς βουλήσεως εἰς ἑαυτήν. Ἡ ἀποκατάστασις ἡμῶν, λέγει ὁ Ἄπ. Παῦλος (Ἐφ. 4, 22), γίνεται ἐν Χριστῷ τελεία, ἐάν ἀπεκδοθῶμεν τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον, καὶ ἐνδυνώσωμεν τὸν νέον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ οὐσίῃ τῆς ἀληθείας, ἦτοι ἐάν ἀνακαταστήσωμεν καὶ ἀνάσωμεν ἑαυτούς, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ νέου Ἀδάμ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, γινόμενοι καθαρὰ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Εἶνε λοιπὸν φανερόν ὅτι ἡ ἐν τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ ἀλώβητος εἰκὼν τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ τεθῇ ἀπλῶς ἐν τῷ λογικῷ καὶ ἐν τῷ ἀτεξεύστειῳ, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἐστραμμένους πρὸς τὸν Θεόν, εἰς ὃν θὰ ἐστρέφοιτο πρῶγματι, ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἀνθρώπον κλίνοντα πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ τὸ τρίτον τῆς ὁμοιώσεως, θὰ ἐποκρούσῃ ὁ ἐπικριτὴς: Τὸ τρίτον τῆς ὁμοιώσεως, ἂν τὸ θέλῃς, διαφέρει καὶ ἀπὸ τῆς μικρολόγου ταύτης ἐπόψεως· ἡ στροφὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν εἶνε στροφὴ πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ οὐσίαν τῆς ἀληθείας, πρὸς τὸ ἀγαθόν, πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πρὸς τὸν βλὸν πλοῦτον, ἐν οἷς ἐκφαίνεται ἰδίᾳ ἡ ἡθικὴ φύσις τοῦ Θεοῦ. Εἶνε φανερόν ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης μικρολογούντες ἔχομεν τὰ γνωρίσματα τῆς εἰκόνας, τὰ κοινὰ τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἄλλη παρατήρησις τοῦ ἐπικριτοῦ εἶνε ὅτι «δὲν πρέπει

τά ξαίρωνται αὐ ἀτέλειαι τῶν πρωτοπλάστων, διότι οὕτω, λέγει, αἷτιος μὲν τῶν ἀτελειῶν καθίσταται ὁ Θεός, ἢ δὲ τελειότης, εἰς ἣν ἐμελλε νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος, παρίσταται ὡς ἀποτέλεσμα κατ' ἐξοχὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας. Ὁ ἄνθρωπος, κατ' αὐτόν, ἐξῆλθε τέλειος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πλάστου, ἢ δὲ δοθεῖσα ἐπιτολὴ εἶνε ἡπλῶς γυμνάσιον τῆς βουλήσεως αὐτοῦ πρὸς σιερέωσιν» (φυλλ. 28—29). Τῆντα λέγων ὁ ἐπικριτὴς δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἡ ἐκδοχὴ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ὡς τελείου καθιστᾷ μᾶλλον ἀνεργήμιον τὴν πύσιν καὶ ἀνατρέχει ἄρθρον τὴν περὶ τούτου ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν. Τὸ μὲν πρῶτον, καθόσον, ὡφ' ἐξαιροῦνται αἱ Ἀδαμικαὶ τελειότητες, τόσο μᾶλλον ἀνεξιχνίαστος ἀποβαίνει ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας ἐκπτώσις· τοῦντινόν ὡφ' ἀτελέστερον, πρῶταταί ἀσυγκροτημένους ὁ γενάρχης, τόσο προσιτώτερον ἀποβαίνει ἡμῖν τὸ μυστήριον τῆς πύσεως. Ἄν δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐξῆλθε τέλειος κατὰ πάντα τῶν χειρῶν τοῦ πλάστου καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκην πλήρους διαπύξεως τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, τότε τὸ γυμνάσιον τῆς ἐπιτολῆς θὰ ἦν παίγιον ἄπλοῦν, δι' οὗ θὰ ἐγυμνάζετο ὁ Ἀδάμ ζητήων νὰ στεριώσῃ τὴν βούλησιν αὐτοῦ, ὡς νομίζεις οὗ ἡμαρτημένους καὶ ἀντιθέτως πρὸς ὅτι διδάσκει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ καθόλου νηφάλιος θεολογικὴ ἐπιστήμη. Ἡ Ἐκκλησία ἐνόησε τὸ γυμνάσιον τῆς ἐπιτολῆς ὡς ἄπλοῦν τι ἐξωτερικὸν ὄργανον πρὸς σιερέωσιν τῆς βουλήσεως, ἀλλ' ὡς φραγμὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν προσκορῶσιν ὁ ἄνθρωπος θὰ διέστειλε τὴν ἴδιαν θέλησιν τῆς θείας καὶ ἐκ φύσει ἀγαθοῦ θὰ ἐγένετο τοιοῦτος θεῶσι καὶ ἐπιγνώσει, πρῶτων τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἀγνότητι εἰς ἠθικὴν τελειότητα καὶ ἐλευθέρην ἐν τῷ ἀγαθῷ ἐμμονήν, ὅν τρέπον καὶ οἱ ἄγγελοι δοκιμασθέντες ἀπέβησαν ἀκλινοὺς πλέον εἰς τὸ κακόν. Ἐὰν οἱ Πατέρες διατέλλοντες τὸ κατ' εἰκόνα ἀπὸ τοῦ κατ' ὁμοίωσιν ἐκδέχονται τὴν ὁμοίωσιν ὡς τὸ τέλος, εἰς ὃ ἔσπευδεν ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύσσων καὶ τελειῶν αὐτὸν ἠθικῶς, εἶνε φανερόν ὅτι ἡ διαστολὴ αὐτῆ προοπτικῆσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξῆλθε τέλειος κατὰ πάντα τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου, ἀλλὰ πλήρης μόνον τῶν ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν ἐφοδίων, δι' ὧν συνηρούσης τῆς θείας χάριτος θὰ ἐφθάνεν εἰς πλήρη καὶ τελείαν πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίωσιν. Ἡ μὴ διάκρισις τοῦ κατ' εἰκόνα ἀπὸ τοῦ κατ' ὁμοίωσιν καὶ λοιπὸν τῆς ἀρχηγόνου καταστάσεως εἰς τὴν πρώτην τοῦ Ἀδάμ κατάστασιν, ὡς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πλάστου, καὶ εἰς τὴν κατὰστασιν, εἰς ἣν θὰ ἐφθάνεν ἀναπτυσσόμενος ἠθικῶς, εἶνε ὁ λόγος πάντων τούτων τῶν κριτικευμάτων τοῦ ἐπικριτοῦ. Ἐὰν ἐνόει τὴν διάκρισιν ταύτην οὕτως, οὔτε περὶ ἀδιαφορίας θὰ ἐκρινεν ὡς ἐκρινεν, οὔτε τὰ περὶ ἀρχηγόνου καταστάσεως θὰ ἐχαρακτήριζεν ὡς προτεσταντικὰ. Ἡ ἀδιαφορία, κατ' αὐτόν, δὲν τίθεται τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λογικοῦ ἰσομοίους καὶ ἰσοβαρεῖς πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς σαρκός, ὡς λέγομεν ἡμεῖς (139). «Ἐὰν ἡ βούλησις, λέγει, ἐπλάσσετο κλίνουσα πρὸς τὸ ἀγαθόν καὶ πρὸς τὸ κακόν, δὲν ἐπειτα ὅτι ἐξάπαντος θὰ ἐκλίε

πρὸς τὸ κακόν» (29). Ἄλλ' ἡ ἀδιαφορία, κ. ἠρηγητά, ἦτοι ἡ ἀδιάφορος κλίσις πρὸς τὸ ἀγαθόν καὶ πρὸς τὸ κακόν, τί ἄλλο εἶνε ἢ διάσπασις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὰς δυνάμεις τῆς σαρκός, ἦτοι κακόν τι, ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος ἐδρίσκει ἐν αὐτῷ καθιδρυμένῃ τὴν φρεσὶν πρὸς τὸ ἀγαθόν ἅμα καὶ πρὸς τὸ κακόν; Ἀφ' οὗ δὲ τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἐπιανεργήμιον καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν διέπειυξεν εἰσὶ τὰς ἴδιαις λογικαῖς καὶ ἠθικαῖς δυνάμεις, δὲν θὰ φέρῃ ἀσφαλῶς ὁ τοιοῦτος διασμός τῶν κλίσεων πρὸς τὴν ἁμαρτίαν;

(Ἐπειτα συνέχεια)
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ
ΥΠΟ ΕΠΟΨΙΝ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ

Ἐποια τις εἶνε ἡ θέσις τῆς μεγάλης μορφῆς τοῦ Θουκυδίδου ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου τῆς εὐσεβείας; Ὑπῆρξεν ἔπιστος; Ὑπῆρξε πιστός; Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἵποια ἔργα ὑπῆρξαν αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις του;

Περὶ τὰ ἐρωτήματα ταῦτα διάφοροι ἐξεφράσθησαν γνώμαι. Ὁ Theodore Gomperz εἰς τὸ σύγγραμμον αὐτοῦ Les penseurs de la Grèce, τὸ μεταφρασθὲν εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Aug. Reymond, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Θουκυδίδης ἦτο εἰς πλήρη ἀντιθεσιν πρὸς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τὰς κρατούσας παρὰ τοῖς συγχρόνοις του.

Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἄρα γε ἴδιαις πεποιθήσεις σχετικὰς πρὸς τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σύνπαντος, πορίσματα προσωπικῶν θρησκευτικοφίλοσοφικῶν ἐκζητήσεων περὶ Θεοῦ, κόσμου καὶ ἀνθρώπου; Κατὰ τὸν Gomperz τὰ βιβλία τῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου δὲν παρέχουσιν ἐλαχίστην περὶ τούτου ἐνδείξιν. Βεβαίως, λέγει, ὁ Θουκυδίδης δὲν ἔπαυσε παρακολουθεῖν μὲ τὴν μεγαλητέραν προσοχὴν τὰ ὑψηλότερα ζητήματα τὰ προβεβλημένα πρὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· θὰ ἦτο ὅμως ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας λέγων ὅτι τὸ πόρισμα τῶν σκέψεων του ὑπῆρξεν ἡ συνετὴ ἀποχὴ ἀπὸ πάσης κρίσεως (σ. 538).

Ὁ ἡμέτερος Π. Καρολίδης, ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Καθολικὴν ἢ Παγκόσμιον ἱστορίαν του, φρονῶν ὅτι ὁ Θουκυδίδης καταδικάζει τὴν εἰς τὴν μαντικὴν καὶ τοῦ χρησμοῦς πίστιν, ἐπιφέρει λίαν ὀρθῶς ὅτι ὁ μέγας ἱστορικός ἀδὲν εἰσάγει ἀποτόμως τὸν Θεὸν εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων καὶ πάσης διὰ τούτων ἐρμηνείας τῶν γενομένων ἀνάγει τὰ ἀνθρώπινα εἰς τὸ θεῖον ὡς τὴν ἐσχάτην αἰτίαν τῶν πραγμάτων (σ. 187).

Ὁ Paul Decharme ἰδοῦ πῶς θέτει τὸ προκείμενον ζήτημα εἰς τὸ ἔργον του La critique des traditions

religieuses chez les grecs : ὁ ἄθουκυδίδης, τὸσον διάφορος τοῦ Ἡροδότου καὶ κατὰ τὰ αἰσθήματα καὶ κατὰ τὴν μέθοδον, πρέπει ὅμως νὰ συγκρατηθῆται εἰς τὰ τοιμηρὰ ἐκεῖνα πνεύματα, τὰ ἵποια λήγοντας τοῦ ε' αἰῶνος ἀμφεβαλλον περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν θεῶν καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν τῶν συγχρόνων των;

Ὁ Decharme ἀποκρούει ἐν πρώτοις τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Ἀντύλλου, ὅτι ὁ Θουκυδίδης, μαθητεύσας παρὰ τῷ Ἀναξαγόρᾳ, τοῦ ἵποιοι ἠσάσθη τὰς θρησκευτικοφίλοσοφικὰς δοξασίας, ἐθεωρήθη ὡς ἄθεος. Διογένης ὁ Λαέρτης, λέγει, ἀπαρθμῶν τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἀναξαγόρα, μεταξὺ τῶν ἵποίων ἀναφέρει καὶ τὸν Εὐριπίδην, δὲν κάμνει καμμίαν τοῦ Θουκυδίδου μνείαν· ἡ δ' ἔλλειψις πάσης εἰδήσεως περὶ εἰσαγωγῆς αὐτοῦ εἰς τοιαύτην δίκην ἢ ἀπλῆς αὐτοῦ ἐνοχλήσεως ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ - ἦτις ἦτο ἀδύνατον νὰ παρασιωπηθῆ προκείμενον περὶ ἀνδρὸς τῆς περιωπῆς τοῦ Θουκυδίδου—ἀποδεικνύει ὅτι κατὰ τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ οὐδεμία ἠγέρθη ὑπόνοια ἐπ' ἀθείᾳ.— Ὁ Ἀναξαγόρας ἄλλως μόνον πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν τῆς πολυθείας διέστατο, συνήγορος αὐτῆς τοῦ φιλοσοφικοῦ θεσμοῦ, καὶ μόνον ἡ εἰδωλοκρατικὴ δεισιδαιμονία ἠδυνάθη νὰ τὸν καταδιώξῃ δι' ἀσέβειας.

Ὁ Θουκυδίδης βεβαίως—ἐξακολουθεῖ ὁ Decharme—δὲν ὑπῆρξε δεισιδαίμων. Ἀλλὰ τὴν θρησκείαν, δὲν ἀποτελεῖ ἡ δεισιδαιμονία. Ἐὰν εἰς διάφορα χωρία δεικνύει περιφρόνησιν πρὸς μαντείας τινὰς καὶ χρησμούς, τούτο ἐπραξεν ὅτε οὕτοι προήρχοντο ἐκ μάντεων προβληματικῶν κύρους, ὑπὲρ τῶν ἵποίων οὐδεμία ὑπῆρξε καθωσιωμένη αὐθεντία. Κατὰ τῶν τοιούτων ἐκνήρυστο καὶ ὁ Ὀμηρος (Ἰλιάδ. ΚΔ, 220)· τοὺς ἐνέπαυξε δὲ καὶ ὁ θεοσεβέστατος Ἀριστοφάνης. Ὡστε ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀνυπολήψια τοῦ Θουκυδίδου, τὴν ἵποιαν εἶχε κοινὴν πρὸς τὰ μᾶλλον πεφωτισμένα πνεύματα τῶν συγχρόνων του, δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὸ κριτήριον τῶν θρησκευτικῶν δοξασίῶν του.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀτομικῶν, οὕτως εἰπεῖν, τούτων χρησμῶν ὑπάγεται καὶ ἡ περίφημος προφητεία περὶ Λωρικοῦ πολέμου καὶ λαμοῦ ἄμ' ἀδιῶ. Ἐπρόκειτο περὶ Λωρικοῦ ἢ Λεμοῦ; Ὁ Θουκυδίδης σαρκάζει τὴν ἀμφιλογίαν καὶ ἀσάφειαν. Ἀλλ' ὁ χρησμός οὗτος δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἦτο ἀπλῆ παράδοσις τῶν παλαιῶν, τὴν ἵποιαν ὑπενόμισαν οἱ πρεσβύτεροι τῶν πολιτῶν. (Θουκ. Β', 53).

Αὐτὸς ὅμως ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει συγχρόνως τὸν χρησμὸν, τὸν ἵποιον ὁ Θεὸς κλέον εἶχε δοῦν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους; εἰπὼν εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ νικήσωσι πολεμοῦντες μὲ δίκας τῶν τὰς δυνάμεις, διότι καὶ αὐτὸς θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Οἱ Πελοποννησιοὶ εἰσέβαλον τότε εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὁ δὲ λοιμός, ἐπιφέρει ὁ Θουκυδίδης, ἐξεργάγη ἀμείως εἰς αὐτὴν· θέλων προφανῶς νὰ δείξῃ ὅτι οὕτω ἐπραγματοποιήθη ἡ ὑποσχέθεισα διὰ τοῦ χρησμοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ βοήθεια.

Σημαντικώτατα ὁ Decharme ὑποδεικνύει καὶ ὅτι ὁ Θουκυδίδης, ἐὰν ρητῶς δὲν παραδέχεται, δὲν κρίνει ὅμως ἀνάξιον τοῦ καλέμου του ν' ἀναφέρῃ μετὰ σπουδαιότη-

τος χρησμὸν τινὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸν ἵποιον πληρῶν Ἀλκιμαίων ὁ Ἀμφιαρόου κατόκησεν εἰς τὴν πρόσχυσιν τοῦ Ἀχελώου πρὸς τὰς Ἐχινάδας νήσους. (Θουκ. Β', 102).

Εἶνε ἀνεγνωρισμένον προσέτι, λέγει ὁ Decharme, ὅτι οἱ δραματικοὶ ποιητὰὶ ἐμβάλλουσιν εἰς τὰ στόματα τῶν ἡρώων των ἰδικὰς των σκέψεις καὶ πεποιθήσεις· διὰ τί τάχα ν' ἀρνηθῶμεν τὴν δικαιοσύνην ταύτην εἰς τὸν Θουκυδίδην, ὅταν ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς παρουσιάσῃ λαλοῦντας τοὺς ἥρωας τῆς διηγήσεώς του;

Εἰς τὸν περίφημον διάλογον μεταξὺ Μηλίων καὶ Ἀθηναίων (Θουκ. Β', 104) οἱ Μήλιοι ἐκφράζουσι τὴν ἐλπίδα ὅτι μᾶλλον αὐτοὺς θὰ συντρέξῃ τὸ θεῖον, διότι ἡ ἰδικὴ των ὑπόθεσις εἶνε δαία, ἐνῶ ἡ τῶν ἀντιπάλων ἄδικος. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (αὐτόθι 105) ἀγωνίζονται νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι δὲν εἶνε ἀνάξιος τῆς θείας εὐμενείας.

Ἡ σημασία τῶν λόγων τούτων ὡς πρὸς τὴν προσωπικὴν εὐσεβείαν τοῦ Θουκυδίδου νομίζω ὅτι εἶνε ἀκόμη ἀνωτέρα ἢ ὅσον κρίνει αὐτὴν ὁ Decharme. Διὰ τοῦ στόματος τῶν Μηλίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἠμολογεῖται ὅτι οἱ λαοὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ θεωροῦσι τὴν θεῖαν εὐνοίαν πολυτιμώτατον παράγοντα τῆς αἰσίας τῶν ἔργων αὐτῶν ἐκβάσεως. Τοιοῦτοτρόπως δ' ἐξαιρεται πανηγυρικώτατα ἡ παρὰ τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει βαθυτάτη καὶ ἰσχυροτάτη ἐπιρροὴ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος· πρᾶγμα τὸ ἵποιον οὐδέποτε θὰ ἔστεργε νὰ προσμαρτυρήσῃ εἰς ἀθεοῦ, δεδομένου ὄντος ὅτι ἡ ἀθεΐα ἐν πάσῃ ἐποχῇ χρησιμοποιοεῖ ἀπεναντίας πᾶσαν εὐκαιρίαν εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς εὐσεβείας ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Τινὲς ἐκρίναν ὡς ἀπόδειξιν ἄκρας θρησκευτικῆς ἐλευθεροπροσόνης τοῦ Θουκυδίδου τοὺς λόγους, τοὺς ἵπολους οὗτος θέτει εἰς τὸ στόμα τῶν Ἀθηναίων ἐφιστάντων τὴν προσοχὴν τῶν Μηλίων νὰ μὴ ἠμολώσωσι τοῖς πολλοῖς, αὐτοῖς παρὸν ἔτι ἀνθρωπείως σώζεσθαι, ἐπειδὴν πιεζομένοι αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀρανοὺς καθίστανται, μαντικὴν τε καὶ χρησμούς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμάνεται. (Θουκ. Β', 103). Ὁ Decharme παραλείπει παραδόξως νὰ διευκρίνησῃ τὴν ἔνοιαν τοῦ παραλείπει παραδόξως νὰ διευκρίνησῃ τὴν ἔνοιαν τοῦ χωρίου τούτου, τὸ ἵποιον ὑπὸ πολλῶν παρερμηνεύθη. Δι' αὐτοῦ δὲν καταδικάζονται ἀπολύτως οἱ καταφεύγοντες εἰς τοὺς χρησμούς ἢ οἱ ἀναρτῶντες πάσας τὰς ἐλπίδας των ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Πι δὲ μόνον; Ἀποδοκιμάζονται ἔσοι, σταυρώνοντες τὰς χεῖρας των καὶ ἐμπίπτοντες εἰς ἀδρανῆ τινα μοιρολατρείαν, περιορίζονται εἰς μόνον τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀπαρὸν ἔτι ἀνθρωπείως σώζεσθαι, ἐνῶ δηλαδὴ ἡ ὑπόθεσις εἶνε εἰς στάδιον τοιοῦτο, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἀνωφελὴς αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐνέργεια. Μία τοιαύτη θεωρία θέτει μὲν ἔξω τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλὰ δὲν ἀπομακρύνει διόλου ἀπὸ τὴν εὐσεβείαν. Καὶ κατὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν εἰς τὸν βίον παντὸς ἀτόμου καὶ λαοῦ ἀπαιτεῖται ἡ πλήρης χρησιμοποίησις τοῦ παράγοντος τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως καὶ ἐλευθερίας. Ὁ Θεὸς ἐμπνέει, φωτίζει, δίδωγει, βρῆθαι, σνιργεῖ, ἀλλὰ καὶ

δ άνθρωπος όφείλει να κινηται, να δρα, να εξαντληθην του την ενεργητικότητα κάμων αυτός δ ίδιος όλον το μέρος, το όποιον ή θεία πρόνοια τώ έχει αναθέσει· διότι άλλως περιμένω από θαύμα ό,τι δια της συνήθους τάξεως ώρισθη ζυωθεν να πραγματοποιηται, εκπειράζει Κύριον τόν Θεόν του και καθίσταται ανάξιος της βοήθειας και της συνδρομής του. Η ιδέα αυτή, ώχρότερον βεβαίως, άρκετά όμως έναργώς, διαπνέει τούς άνωτέρω παρά Θουκυδίδη λόγους, εκ των όποιων εξαστράπτει ή μάλλον λογική και πεφωτισμένη ευσέβεια.

Και ταύτην παρά τώ μεγάλω Ιστορικώ μαρτυρεί λαμπρώς και ή ύπ' αυτού διδομένη έξοχος και τοσοούτον θαυμασθείσα ειών τής άθρηναϊκής καταπτώσεως και διαφθοράς κατά την επιδημίαν του λοιμού. Μετά του άπροθύμου προς πάν καλόν, μετά τής καταφρονήσεως παντός άνθρώπου νόμου, συγκαταριθμεί και την έλλειψιν παντός φόβου προς τούς θεούς (B' 53). Και την πλήρη άπουσίαν και εξαφάνισιν του θείου νόμου εις τās μεταξύ των σχέσεις διετραχηθεί και άλλαχού (Γ'. 82) μετά των άλλων συμπτωμάτων τής πλήρους ήθικής και κοινωνικής εκπτώσεως και εξαχρείωσεως.

Τά δύο ταύτα μέρη πρό πάντων άποδεικνύουσι πόσον άνεπαρκώς έμελέτησαν τόν Θουκυδίδην οι νομισαντες ότι περί τς μεγάλα ήθικορησκευτικά ζητήματα προετίμησε την επιφύλαξιν από πάσης κρίσεως, πόσον δε οικτρώς παρενόησαν αυτόν όσοι τόν κατέταξαν μεταξύ των σημαιοφόρων τής άσεβείας.

Ο Θουκυδίδης παρέσχεν όχι απλά τεκμήρια και ένδείξεις τής ευσεβείας του, ώς μετά τινος παραδόξου διαταγμους επιφέρει εν τέλει ο Decharme, άλλ' άμέσους και άναμφισβητήτους βεβαίώσεις. Καταγγείλας τοσοούτο ρητώσ την έλλειψιν παντός φόβου προς τούς θεούς και την εξαφάνισιν παντός θείου νόμου εν τώ καθημερινώ βίω των Αθηναίων κατά την επιδημίαν του λοιμού όμου με τή λοιπά συμπτώματα έσχάτης διαφθοράς και άνοσιότητος, είνε πρόδηλον ότι δεν υπήρξεν άπλους φωτογράφος, άλλά ζωγράφος εύσυνειδήτος, όστις εις τόν πίνακά του συμπεριέλαθεν όλα τά σημεία, τά όποια έκρινε κατάλληλα να εικονίσωσι βαθύτερον τόν ένσκήψαντα ζόφον και να παραστήσωσι χαρακτηριστικώτερον την έπελθούσαν άναρχίαν και άποσύνησιν.

Είνε άρα γε ανάγκη να είπη τις πλέον περισσότερα; Ο ύψω παραστήσας την μάστιγα τής άθείας δεν ήδύνατο να είνε εις άθεος, άλλ' ούτε εις σκεπτικιστής. Το πνεύμα τής δικαιοσύνης, τής άμεροληψίας και τής ευθύτητος, τó όποιον ούδεις Ιστορικός ήδυνήθη να επιδείξη άγνότερον και περιφανέστερον, προσφύλαττε τόν Θουκυδίδην από πάσης εξολιθώσεως· προς την άσέβειαν και αί άρεται του αύται θα ήσαν άκατανόητοι, εάν ό χαρακτήρ του δεν έσχηματιζέτο υπό την πνοήν τής· μάλλον στερεάς και άσκαλύτου πεποιθήσεως προς τó θεόν.

MIX. I. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΙΩΣΗΦ ΛΑΠΠΟΝΙ
ΙΑΤΡΟΥ ΤΩΝ ΠΑΤΩΝ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ' ΚΑΙ ΠΙΟΥ Γ'.
Ο ΥΠΝΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

(Μετάφρασις εκ τής πέμπτης εκδόσεως)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ

Β' Ο Πνευματισμός.

(Συνέχεια· ίδε 24-25 άρθρον).

Η έλευσις τής Άναγεννήσεως δεν κατέπαυσεν ούτε παρά τή λαφ ούτε μεταξύ των επιστημόνων την άπόλυτον πίστιν εις τó δυνατόν τής μετά των πνευμάτων σχέσεως του ανθρώπου. Αί μαγεΐαι και μαγγανείαι αι περιγραφόμεναι τόσον συχνά υπό του Τάσσου και Αρίστου, ή νεκρομαντική σκηνή όπου ο Βενθουότο Κελλινι ρητάς βεβαιού ότι παρέστη μιαν νύκτα εν τώ Κολοσσαίω τής Ρώμης, τά παραδείγματα ταύτα και μύρια άλλα σαφώς άποδεικνύουν ότι κατά τόν ιστ' αιώνα εξηκολούθουν να θεωρωσι δυνατόν την έπικλησιν των οικιών. Ούτως ο Ιορδάνης Βρούνος ο περίφημος πρόδρομος τής νεωτέρας έλευθέρας σκέψεως ενδεικνύεται εις την κομωιδίαν του Candelaio έντελώς πεπεισμένος περί τής πραγματικότητος τής μετά των πνευμάτων επικοινωνίας των ζώντων.

Ο κόμης δε-Ρησι βεβαιού ότι εύρεν εν τοις αρχείοις του Ναυσού επίσημα έγγραφα σχετικά με την περιπέτειαν νέου τινός εκ Λορραίνης όνομαζομένου Δολόν, του όποιου, φρονεθέντος υπό του ίδιου πατρός τώ 1596, επί εν δόκληρον έτος διετηρείτο τó πτώμα του ζωογονούμενον υπό δαίμονος. Ο δαίμων ούτος εκράτει τó πτώμα εν εΐδει φαινομενικής ζωής, χωρίς όμως να δύναται να τού άφαιρέση την όψιν του νεκρού, τόν όποιον θα ήσταν εις κίνησιν μηχανισμός τις· έπειτα ήμέραν τινά τó κατέχον πνεύμα εγκατέλιπεν άποτόμως τó πτώμα, τó όποιον εύθής άποσυνετέθη πληρώσαν την οικίαν δυσσομίας άφορήτου. Ο Ντελρίο, σύγχρονος του θαυμασίου τούτου, μās λέγει ότι δεν είχεν άπαντήσει άλλο τόσον άύθεντικόν και βίβκιον. Αί δικαστικά πράξεις των άρχείων του Ναυσού, αι σχετιζόμεναι με τó μοναδικόν τούτο γεγονός, ύπεγράφησαν υπό του εισαγγελέως τών έφετών Ρεμύ και πολλών άλλων μαρτύρων ένόρκως εξετασθέντων.

Είς τινα χειρόγραφον συλλογήν τής Βιβλιοθήκης του Βατικανού, προσερχομένην από αρχαίου μοναστηρίου του άγίου Παντολέοντος, εύρίσκομεν κατάθεσιν ένορκον υπό τινος Δομενίκου Δένζα, τεσσαρακοντούτους, εύγενοϋς, ίππότου του τάγματος του Αγίου-Τάφου, άνθρώπου άμέμπτων ήθών και λίαν εκτιμωμένου παρ' όλης τής ρωμαϊκής κοινωνίας. Το χειρόγραφον καθώς και όλη ή συλλογή χρονολογείται άναμφύβως από του ιζ' αιώνα και πρέπει να έγράφη αυτήν την εποχήν τής καταθέσεως. Πρόκειται

περί άνακρίσεως διαταχθείσης υπό του καρδινάλιου Καρπένια, καλούσμου Ιννοκεντίου του ια', επί πνευματιστικής εμφάνισσεως, ή όποια θα συνέβη κατά την νύκτα τής 14 Απριλίου 1688 εις τόν ειρηνέμον Δ. Δένζα. Ο εύγενής ούτος, την νύκτα εκείνην, άφού είδε κατ' όναρ έπανελημμένως κυρίαν λευκοενδεδυμένην, άφηνίσθη υπό τινος παρητήρην ένώπιόν του την αύτην λευκήν μορφήν, την όποιαν είχεν ίδει κατ' όναρ. Ο Δένζα την ήρώτησε τίς ήτο ή λευκή μορφή άπάντησεν ότι ήτον ή Μαρκησία Λαύρα Ποππόλι Ασταλλί, έσχάτως άποθανούσα. Και προσέθηκεν ότι είχεν έλθει να παρακαλέση τόν Δένζα όπως γνωστοποιήση εις τόν σύζυγον τής ότι είχεν ανάγκην διακοσίων λειτουργιών δια την άνάπαυσιν τής ψυχής τής. Είπόντος δε του Δένζα ότι θα τόν έθεώρων ως παράφρονα, και ότι κανείς δεν θα ήθελε να τόν πιστεύη εάν έπεχειρή να διαβιβάζη εις τόν μαρκήσιον την έντολήν ταύτην, τó φάσμα έθεσε την χείρά του επί του κλινοσκεπάσματος λέγον: «Δείξατε εις τόν σύζυγον μου τó τεμάχιον τούτο, τó όποιον έγγίξω!» Τούτο είπούσα εξαφανίσθη. Ο Δένζα ήκολούθησε την συμβουλήν του φάσματος. Εϋθός δε ως ο αδελφός του προσέτρεξεν εις τās κρουγας του, είδει εν εις τούτον πρώτον τó κλινοσκεπάσμα, όπου υπήρχεν έντως άποτυπωμένον, ως δι' έρυθρού σιδήρου, τó σχήμα χειρός.

Ο σύγχρονος χρονογράφος, όστις αναφέρει την κατάθεσιν ταύτην, προσθέτει ότι τó άποτύπωμα τής χειρός ήτο ατόσον ζωηρώς άποτυπωμένον, ώστε ήδύνατο μετά τείλας εύκρινείας νάναγνωρίσουν όλους τούς δακτύλους και την περιμετρον τής χειρός, εν φ' ή παλάμη αύτης έμενε λευκή. Και κατόπιν γράφει: «Ιδίως παρετηρείτο άλλοίωσις τις του μικρού δακτύλου» και πράγματι, τó έλαττωμα αυτό είχεν ή χειρ τής μαρκησίας παιδισθεν συνεκεία πτώσεως. Εφόσον έζη, τó είχεν έπιμελώς άποκρύψει, έχουσα πάντοτε έντός χειροκτίων τās χείρας ένώπιον των ξένων. Άλλ' οι οικείοι τής, ιδόντες τó άποτύπωμα, άνεφώνησαν όλοι ότι ήτο αύτή ή χειρ τής μαρκησίας Ασταλλί. Είνε άλληθές ότι τó άποτύπωμα εκείνο κατ' αρχάς έφάνη πολύ μέγα δια χείρα γυναικείαν· μετρήσαντες όμως πολλάκις με τά χειρόκτια τής άποθανούσης τó εύρον έντελώς άνάλογον. Και τó άποτύπωμα τούτο είδον και άνεγνώρισαν πολλοί κύριοι και κυρλαι, άρχιερείς και καρδινάλιοι, καθώς και ο έξοχώτατος κ.Α.Αίβιος Οδεσκάλης.

Η έμπιστοσύνη των συγχρόνων προς τας ήδηγηθείσας ταύτας άποδεικνύεται και εκ των περι αυτών τυζητήσεων εις βουλευτήρια, ακαδημίας και επιστημονικά συνέδρια. Μέχρι του έτους 1750, οι νομοθέται και ακαδημαϊκοί ένησχολήθησαν περί την δύναμιν των μαγικών τεχνών. Και δεν υπάρχαι χώρα όπου έκτοτε μάλιστα κατά των μυστών των άποκρύφων άπιστημών και γοητειών και δεν ένήργησαν δίκας έναντίον των. Οι νόμοι και αι δίκαι αύται έγένοντο ίδιαι εν Αγγλίω, εν Έλβετία και εν Γερμανία, μέχρι σχεδόν του τέλους του ιη' αιώνα.

8 — Επί τής άμερικανικής ήπειρου οι Έρυθρόδερμοι, κατά πάσαν πιθανότητα, άποτελοϋσι τά τελευταία ίχνη μιας των αρχαιότερων ανθρωπίνων φυλών. Οι πρώτοι έυρον περικηγηταί, οι όποιοι ήσχολήθησαν περι αυτάς, εύρον μεταξύ των πνευματιστικής έργασιας· καθ' ύπερβολήν διαδομένους και θεωρουμένους ως γνωστάς αρχαίους.

Περί τούτων, συνήθων εις τούς παλαιογόνους άγγίλους του Νέου Κόσμου, δύναται τις ν' άναγνώση την περιγραφήν εν τή Ιστορία τής Νέας Γαλλίας του Charlevoix. Παρά τοις μεξικανούς μέχρι τέλους του ιη' αιώνα ή μετά των πνευμάτων σχέσις ήτο διαδομένη υπό τόν τύπον του Ναγουαλισμού ή άθρησκεία του μυστηριώδους άποκρύφου. Τά παιδιά, εύθός ως έγενώντο, άφρούντο μυστικώς εις τι πνεύμα φέρον όνομά τι ζόφου. Τούθ' όπερ δεν ήμποδίζε τούς γονείς να βαπτίζωσι κατόπιν τά τέκνα των, όπως τοις επιτραπή ν' άπολαύουν τά πολιτικά προνόμια τά χορηγούμενα εις τούς έμολογούντας την έπίσημον θρησκείαν τής άποικίας.

9 — Μέχρι σχεδόν των μέσων του ιη' αιώνα ούδεις, μεταξύ των πεπολιτισμένιν έθνών είχέ ποτε σκεφθή να άμφισβητήση τó δυνατόν των σχέσεων μεταξύ των ανθρωπων και των πνευμάτων. Άλλ' ή πνοή τής άπιστίας, ήτις από των μέσων του ιη' αιώνα, διεχύθη ανά τόν κόσμον, έσχεν ως άποτέλεσμα να καταταχθώσι μεταξύ των μύθων και προλήψεων πάσαι αι σχετικαι ιδέαι αι μεταδοθείσαι εις τούς ανθρώπους των παρωχημένων γενεών.

Η έπιστήμη ένόμισεν ότι είπε περί τούτου την τελευταίαν λέξιν, μάλιστα όταν διετύπωσε την άναλογία, την όποιαν άνεκάλυπτε μεταξύ πνευματιστικών τινων φαινομένων και νοσηματικών τοιούτων· ούτως ώστε ο πνευματισμός του λοιπού έφάνη ότι άφιερώθη εις αιώνιαν λήθην.

Άλλ' εύθός άπρόσπτα συμβάντα ήλθον ν' άποδείξωσιν ότι τά συμπεράσματα του άπεριορίτου σκεπτικισμού, τά νεωστί γενόμενα άποδεκτά υπό τής επιστήμης, υπήρξαν πρώωρα και έχρηζον τούλάχιστον νέας συζητήσεως. Και ο πνευματισμός, τόν όποιον έθεώρων νεκρόν, ανέλαβε ζών.

10 — Κατά μήνα Δεκέμβριον του έτους 1847, άμερικανική τις οικογένεια, άνήκουσα εις την επισκοπικην εκκλησίαν των μεθοδιστών, ήλθεν όπως διαμεινρή εις τινά οικίαν του χωρίου Hydesville τής επαρχίας Wayne τής Νέας Υόρκης. Η οικογένεια αύτη άπετελείτο από τόν κ. Τζών Φώξ, την σύζυγον του και τās τρεις των θυγατέρας, των όποιων ή μεσαία, ή Μαργαρίτα, ήτο 15 έτών, ή δε μικρότερη, ή Δικατερίνη, δώδεκα. Όλοι έσοι έγνώρισαν την οικογένειαν αύτην διεφθίμιζον πάντοτε ότι τά μέλη της ήσαν διαγωγής παραδειγματικής και άπολύτως άνίκανα δια ψεύδος ή άπάτην. Όλον δε τó παρελθόν των Φώξ, όλον ήδυνήθησαν να τó μάθωσιν, επικυρωσι όλοσχερώς την περι αυτών φήμην ταύτην.

Η οικογένεια Φώξ, μόλις είχεν εγκατασταθή εις την νέαν της κατοικίαν, ότε ή μεγαλύτερα των αδελφών ύπανδρεύθη. Ολίγας ήμέρας μετά τόν γάμον ίδού αίφνης

ἐκ τῶν τοίχων, τῶν ὀροφῶν, τῶν δωματίων τῶν γειτονικῶν πρὸς τὸ τῶν Φώξ, ἤρχισαν ν' ἀκούωνται κρότοι παράδοξοι. Εἰς τὰ δωματία ταῦτα, κατόπιν τῶν κρότων τούτων, εὐρίσκοντο τὰ ἐπιπλα μεταποτισμένα ἢ ἀνεστραμμένα, καὶ τοὶ ἰδιοκτῆται οὐδεὶς ξένος εἶχε δυνάμει νὰ εἰσδύσῃ. Μετὰ ταῦτα αἱ δύο νεάνιδες, ἰδίως τὴν νύκτα, ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ἀόρατοι χεῖρες διήρχοντο ἐπὶ τοῦ σώματός των. Ὅλοι αἱ ὑπὸ τῶν Φώξ καταβληθεῖσαι προσπάθειαι, ὅπως ἀνακαλυφθῆναι καὶ ἐννοηθῆναι τὴν αἰτίαν τῶν ἐκτὰ κτῶν τούτων φαινομένων, εἰς οὐδὲν ἀφέλησαν.

Τὰς πρώτας ἡμέρας εἶχον ὑποπέσει εἰς ἐπρόκειτο περὶ χονδροειδοῦς τινος παιγνίου ἐκ μέρους γειτόνων· ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ εὐθὺς εὐρέθη ἀδύνατος καὶ οἱ Φώξ κατέληξαν εἰς τὴν σκέψιν ὅτι ἦσαν θύματα διαβολικῆς ἐνεργείας.

Ὅλιγον κατ' ὀλίγον ἐν τούτοις ἐσυνήθισαν εἰς τοὺς κρότους τούτους καὶ τὰς ἀνατροπὰς τῶν ἐπιπλῶν, πράγματα τὰ ὁποῖα, ὅσον δυσάρεστα καὶ ἐν ἡσυχίᾳ, μόνον κακὸν ἐπέφερον, ὅτι τοὺς ἀνησυχούσαν. Αἱ δύο μάλιστα κόραι ἐσυνήθισαν νὰ διασκεδάζουν μὲ τὸν ἀόρατον ἄραστον τῶν φαινομένων τούτων, τὸν ὁποῖον εἶχον ὀνομάσει «Διαβολοπάδην».

Ἐσπέραν τινὰ ἡ μικρὰ Κατερίνα Φώξ, ἐν ᾗ διασκεδάζε τρίψουσα τὰ δάκτυλά της, τῆς ἤλθεν εἰς τὸν νοῦν νὰ καλέσῃ τὸν μυστηριώδη Διαβολοπάδην, διὰ νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον. Ἀμέσως κρότος ἁμολόγητος ἐπαυλῆθη ἰσάκως πλησίον της. Τὸ κοράσιον ἐκπληκτικὸν ἔκαμε τότε ἄλλας κινήσεις διὰ τῶν δακτύλων, ἀλλὰ χωρὶς κανένα κρότον ἀνταλήθη δὲ, μετὰ νέας ἐκπληξέως, ὅτι εἰς ἐκάστην τῶν σιωπηρῶν τούτων κινήσεων τῶν χειρῶν της ἀνταπεκρίνετο μικρὸς κρότος ἀγνώστου προελεύσεως. Τότε ἔσπευσε τὸ κοράσιον νὰ καλέσῃ τὴν μητέρα του διὰ νὰ τὴν βεβαιώσῃ ὅτι ὁ ποιῶν τοὺς κρότους ὄχι μόνον ὤτα εἶχεν ὥστε νὰ ἀκούῃ, ἀλλὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ὥστε νὰ βλέπῃ.

Ἡ κυρία Φώξ, οὐχὶ ὀλιγώτερον τῆς κόρης της ἐκπλαγείσα, ἐκάλεσε τὸ ἀόρατον ὄν νὰ μετρήσῃ μέχρι τοῦ δέκα· αἰφνίς ἤκουσε νὰ κτυπᾷ δεκάκις. Καὶ βαθμηδὸν παρήχθη γλῶσσά της συνθηματικὴ μεταξὺ τῶν Φώξ καὶ τοῦ πνεύματος· εἰς ὅλας δὲ τὰς πρὸς αὐτὸ ἀπευθυνθείσας ἐρωτήσεις, τὸ πνεῦμα λίαν καταλλήλως ἀπήντησε διὰ τῶν ἀοράτων κτυπημάτων. Ὅταν τὸ ἥρωτόν ἐάν ἦτο ἄνθρωπος, οὐδὲν ἀπῆντα· ἀλλ' ἐταν ἥρωτόν ἐάν ἦτο πνεῦμα, ξηρὰ καὶ ταχέα κτυπήματα ἤκούοντο, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν ἐξέφραζον διαβεβαίωσιν.

Ἐκλήθησαν ἱκανοὶ γείτονες διὰ νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἐν βραχεῖ ἐξεδέσασμεν· εἰς ὅλους ἐδήλωσε σαφῶς καὶ ἐπανελημμένως ὅτι ἦτο πνεῦμα (ἀγγλιστὶ spirit). Ποιοτοτρόπως ἐγενήθη ἐν Ἀμερικῇ ὁ νέος πνευματισμός. Ἐκτοτε δὲ παρατηρεῖται ὅτι αἱ σχέσεις μετὰ τῶν μυστηριωδῶν παραγόντων τῶν νέων πνευματιστικῶν φαινομένων ἀποκατέστησαν διὰ συνθηματικῆς γλῶσσης βασιζομένης εἰς ἀντιστοιχίαν ἀριθμῶν κτυπημάτων μὲ τὴν σειράν τῶν διαφόρων γραμμάτων τῆς ἀλφα-

βήτου. Πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι βραδύτερον οἱ πνευματισταὶ εὗρον πολλοὺς ἄλλους ἀκόμη τρόπους συνεννοήσεως μετὰ τῶν πνευμάτων.

Ἄλλ' οἱ μάρτυρες τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φώξ τελομένων παρατήρησαν ἀκόμη ὅτι γενικῶς ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ αυτοκαλουμένου πνεύματος καθίστατο εὐκολωτέρα καὶ ἐπετυγχάνετο ἀσφαλῆστερον, ὅταν παρευρίσκετο εἰς τὰς συναθροίσεις μία ἐκ τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Φώξ, καὶ ἰδίως ἡ μικρὰ Δικατερλιν. Ἐκ τούτου ἐφθασαν εἰς τὴν εἰκασίαν ὅτι ἴσως τὰ πνεύματα εἶχον ἰδιαιτέραν συμπάθειαν πρὸς τινὰ πρόσωπα, ἢ μᾶλλον ὅτι ἴσως πρόσωπα τινὰ ἤσκουν ἐπὶ τῶν πνευμάτων εἰδικὴν ἐπιρροήν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπέισθησαν ὅτι ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ὑποτιθεμένου πνεύματος τῆς Hydesville ἀποκαθίστατο εὐκολωτέρα διὰ τῆς μεσολαβήσεως προσώπων τινῶν. Ἐκτοτε δὲ ἐδόθη τὸ ὄνομα mediums— ἦτοι μεσάζων — εἰς ἐκεῖνους οἵτινες ἐπετύχχανον νὰ ἐπικοινωνήσασιν μετὰ τοῦ πνεύματος. (Ἐκδοθεῖς).

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙ' ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΙΝ

Α'

Ὁ κ. Porsenkoῦτὸν κατήγετο ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας ἀλλ' εὐγενοῦς καὶ ἐντιμοτάτης.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι πέντε ἐτῶν εἶχεν ἐν Παρισίῳ τελειώσει τὴν νομικὴν, συντηρηθεὶς διὰ τῆς ἐκ φρ. 1200 παρὰ τοῦ πατρὸς του ὑποτροφίας χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον χρεῖος.

Ἐπαυλῶν κατόπιν εἰς τὴν ἑπαυλιν Porsenkoῦτὸν ἤλλαξε τὸ σῆμα ἐνδύμα διὰ νὰ ἐνδυθῆ τὸ βρετανικόν, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ πρόγονοί του.

Ἡ νεαρὰ καὶ ὠραία μορφή του, ὑπὸ τὸ ἐνδύμα τούτο, ἐπέφαινε περισσὴν εὐγένειαν καὶ σοβαρότητα.

Ἡμέραν τινὰ εἰς χορὸν ἔστατο ὄρθιος εἰς τινὰ γωνίαν, ὅτε μία νέα, ἡ ὁποία ὀλίγον τὸν ἐγνώριζε, τῷ λέγει :

— Δὲν χορεύετε ;

— Ὁ χορὸς δὲν ἀρμύζει· εἰς ἄνδρα, εἶπεν ὁ κ. Porsenkoῦτ.

— Ἀστετεύεσθε ! ὑπέλαβεν ἡ νεάνις.

— Ὅχι. Εἰς ἄνδρα δὲν πρέπει οὔτε νὰ ἀστετεύεται οὔτε νὰ χορεύῃ.

— Διὰ τί αὐτό ;

— Διότι, ἐπανέλαβεν ὁ κ. Porsenkoῦτ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις εἶνε τὸ πρότυπον ἡμῶν, οὔτε ἤστειυθη ποτέ, οὔτε ἐχόρευεν.

Ἡ αὐστηρὰ αὐτῆ ἀπάντησις ἐσταμάτησε τὸν γέλωτα τῆς ἀνοήτου, μεθ' ἧς συνεζήτη. Ἐρυθρίασεν, ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ λίαν συγκινημένη προσέθηκε :

— Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶνε τὸ πρότυπον τῶν ἀνδρῶν, τίς εἶνε, σὰς παρακαλῶ, τὸ πρότυπον διὰ τὰς γυναῖκας ;

— Ἡ Παναγία, δεσποινίς, ἐπανέλαβε σοβαρῶς ὁ κ. Porsenkoῦτ.

Ἡ νεάνις, πρὸς ἣν ὁ κ. P. ὠμίλει οὕτω, ἐχαρίετισε καὶ ἀπεσύρθη, καὶ ἀναχωροῦσα ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν ἔλαβεν ὡς πρότυπον τὴν Παναγίαν.

Β'

Ἡ νεάνις αὕτη εἶχεν ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν. Ἦτο ὠραία, ἀξιαγάπητος, σοφὴ, σιμνὴ καὶ χαρίεσσα, καὶ ὁ κ. Porsenkoῦτ τὴν ἐνυμφεύθη καιοίτῳ δὲν ἦτο πολὺ πλούσιος.

Ὁ Θεὸς τοῖς ἔδωκε δύο υἱούς.

Ὅταν ἤλθεν ὁ καιρὸς νὰ μεταβῶσιν εἰς Παρισίους διὰ νὰ ἀκολουθήσασιν σπουδὰς, ὁ μὲν εἰς τὴν νομικὴν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἱατρικὴν, ὁ πατὴρ των τοῖς εἶπε τὰ ἑξῆς :

« Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοί μου, σὰς παρακαλῶ νὰ διαγάγητε βίον εὐγενῆ. Μὴ λέγετε καὶ μὴ κάμνετε, εἰμὴ ὅτι θὰ ἠθέλατε νὰ εἴπητε καὶ νὰ κάμνητε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῆς μητρὸς σας καὶ ἐμοῦ. Μὴ διδετε ποτὲ τὸν λόγον σας δι' ἐλαφρῶν ὑποσχέσεων.

« Ἐπιζῶ ὅτι τὰ χεῖρά σας δὲν θὰ γνωρίσουν ποτὲ τὸ ψεῦδος.

« Δὲν εἶμαι πολὺ πλούσιος· μὲ τὰ ὀλίγα αὐτά, ποῦ θὰ εἰμπαρῶ νὰ σὰς στέλλω, σὰς ἱκετεύω νὰ ζῆτε ἐντίμως χωρὶς ἀπὸ οἰονδήποτε νὰ ζητήσετέ τι.

« Μολονότι σὰς ἀγαπῶ μετὰ τρυφερότητος, αἰσθάνομαι ἐν ἐμοὶ ὑπερβολικὴν αὐστηρότητα ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἠθέλητε καταστῆ ἀνάξιοι ὑπολήψεως. Ζῆτε μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐστὲ πλήρεις σεβασμοῦ καὶ εὐσπλαγχνίας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους».

Ἀφοῦ οἱ δύο υἱοὶ του ὑπεκλήθησαν ἐνώπιόν του, ὁ κ. Porsenkoῦτ τοὺς ἠύχθη, καὶ ἐναγκαλισθεὶς κατόπιν τοὺς ἠσπάρθη μετὰ συγκινήσεως καὶ τρυφερότητος, ἀποθέσας ἐπὶ τῶν παρειῶν των φιλήματα σχεδὸν μητρικά, ἐν ᾧ ὁ μεγαλῆτερος τῶν υἱῶν μὴ δυναμένων νὰ κρατήσασιν τὰ δάκρυά των, εἶπεν :

« Λυπούμεθα, πάτερ μου, ὅτι σὰς ἐγκαταλείπομεν τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν σὰς γνωρίζομεν καλλήτερα».

Μὲ ἐν νεῦμα ἑμῶν τοῦ πατρὸς των ἀπεσύρθησαν καὶ εἰς τὸ παραπλεύρωσ δωματίον ἐρρίφθησαν εἰς τὸν τράχηλον τῆς μητρὸς των.

Βλέπουσα ἡ κυρία Porsenkoῦτ τοὺς υἱούς της κατέστειλε τὰ δάκρυά της εἰπούσα :

« Τέκνα μου, ἐνθυμείσθε τὸν πατέρα σας καὶ ἐμὲ, καὶ ζῆτε μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Σκέφθητε ὅτι αἱ πράξεις σας θὰ ἔχουν ἀναμνήσεις, καὶ μὴ θελήσητε νὰ εἶνε αὐταὶ ὀδυνηραὶ διὰ τὸ γῆρας σας, μηδὲ νὰ διακινδυνεύσητε τὴν αἰωνίαν σας ζωὴν. Κάμετε ὥστε δι' ἡμᾶς, οἵτινες σὰς ἀγαπῶμεν, νὰ εἶνε εὐτυχία ἡ ἀπάνωδός σας».

Γ'

Εἰς Παρισίους συνίθη ὥστε νὰ χρεωθῶσιν. Ἀφοῦ τὸ λάθος ἐγένετο, ἡ αὐστηρότης τοῦ πατρὸς των ὠρθώθη εἰς τὴν φαντασίαν των ἀπειλητικὴ καὶ φοβερὰ παρὰ τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ γλυκὺ τῆς μορφῆς του.

— Νὰ τὸ εἴπωμεν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μητέρα, εἶπεν ὁ νεώτερος.

— Ὅχι, ἔλεγεν ὁ πρεσβύτερος, εἰς τὸν πατέρα πρέπει νὰ τὸ ἐκμυστηρευθῶμεν.

Ὁ κ. Porsenkoῦτ ἤκουσε τοὺς υἱούς του ἐν αἰγῇ, ἐτῶν δὲ ὁ μεγαλῆτερος εἶπε τὸ ποσὸν τοῦ χρέους, ἠγέρθη καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν τοῦ γραφείου του εἶπεν εἰς τὰ τέκνα του :

« Εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς, τέκνα μου, διότι ἔχω τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα· ἰδοὺ· πληρώσατε σεῖς οἱ ἴδιοι β,τι ὀφείλετε.

« Νὰ μὴ εἴπωμεν ὅμως τίποτε εἰς τὴν μητέρα σας. Τὰ χρήματα ταῦτα ἐφύλαττον διὰ νὰ τῇ κάμω μίαν ἐκπληξιν. Ἐπειδὴ ἔχει ἀδυνατίσει, ἔχει ἀνάγκην ταπῆτων καὶ γουναρικῶν. Ἄλλ' ἔ; εἶνε, τοῦ χρόνου. Ἐν ἔτος περὶ ταχέως. Σιωπὴ ! ἔρχεται».

Πράγματι, ἡ κυρία Porsenkoῦτ, μαθοῦσα τὴν ἀφίξιν τῶν τέκνων της, ἔσπευσε νὰ τὰ ἐναγκαλισθῆ. Ἡ κόρη της εἶχε λευκανθῆ. Κάποια ἀδυναμία εἰς τὴν κίνησιν τῆς χειρὸς της προέδιδε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου. Τὰ τέκνα της τὴν ἠσπάρθησαν μετὰ δακρύων.

Ὅταν δὲ ὑψώσαν τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν πατέρα των, ἡ ὄψις του τοῖς ἐφάνη ὠρὰ καὶ ἐπιβάλλουσα. Ἀλλὰ τοῦτο ὡς ἀστραπὴ παρήλθε, διότι τὰ δάκρυα τῶν υἱῶν του τῷ ἐπανέφερον τὸ μειδίαμα.

Τὰ τέκνα εἶχον ἐνοήσει, καὶ ὁ πατὴρ εἶχε συγχωρήσει. « Πάτερ μου, εἶπεν ὁ πρεσβύτερος, ἡ γλυκύτης σας προξενεῖ τὸν φόβον. Μᾶς ἐθίξατε τὴν καρδίαν ἰσχυρῶς. Δὲν θὰ σὰς λησμονήσωμεν ποτέ».

Ὁ πατὴρ οὗτος διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς υἱούς του εὔρε μέθοδον ἀληθῶς θείαν. Ὑπῆρξε ταύτοχρόνως ἐλεήμων καὶ δίκαιος.

ΔΥΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΣΥΖΥΓΟΙ

Ἐκεῖ κάτω, πολὺ μακρὰν, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τοὺς τόπους τῶν ἱεραποστολῶν καὶ τῶν μαρτύρων.

Ὁ ἐπίσκοπος βλέπει, πρὸς ἑαυτὸν νὰ ἔρχωνται νεώτατος ἀνὴρ κρατῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν μικρῶν τέκνων του καὶ ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ τῆς νεαρᾶς ἐπίσης συζύγου του— παιδία ἀκόμη ἀμφοτέροι.

— Πάτερ, λέγει ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὀλίγον δειλῶς, εἰχομεν τὴν ἐπιθυμίαν ἡ συζύγός μου καὶ ἐγὼ νὰ σὰς προσφέρωμεν κάτι, ζητοῦντες ἀπὸ ὑμᾶς μίαν χάριν.

Τὸ βλέμμα του ἦτο ἱκετευτικόν, ὡς βλέμμα πτωχοῦ προσφρόντος καὶ ζητοῦντος.

Τοῖς ἔτεινα τὴν χεῖρα, προσέτιε ὁ ἐπίσκοπος, καὶ τοῖς εἶπον :

— Ὡ ! πᾶν ὅ,τι θελήσετε, τέκνα μου.

Τότε αὐτὸς μοι ἔδωκε τὸ ὁρολόγιόν του.

Ἐκείνη δέ, ἀφοῦ μοι ἐνεχείρισε νόμισμα 25 φράγκων,

κατόπιν προσέθηκε : Τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μας μοῦ εἶχε χαρίσει ὄραϊκον εὐσθητα γάμου, ἢ ὅποια μοῦ ἐπήγαγε... Πόσον μὲ ἠγάπα! εἶπε θαυμάσια καὶ ἔχουσα μετὰ στεργῆς τὸ βλέμμα πρὸς τὸν σύζυγόν της. — Τὴν δέχεσθε ; προσέθηκεν ἱκετευτικῶς.

Καὶ ἀπέθηκε πλησίον μου, τρέμουσα ὄλιγον, δέμα ἐπιμελῶς περιτετυλιγμένον.

Πόσας γλυκείας ἀναμνήσεις περιεῖχε ! Καὶ τὰς ἀφιέρωσε. Τόσον λοιπὸν μέγα πρᾶγμα ἐμελλε νὰ μοῦ ζήτησῃ ;

Ἦμην συγκεκινημένος.

— Καὶ τώρα, τέκνα μου, τί θέλετε ἀπὸ ἐμέ ;

Ὁ πατὴρ ὠμίλησεν, ἀλλ' ἡ μήτηρ λαμβάνουσα εἰς τὰς χεῖρας τὸ μικρὸν ἐφαίνετο ὅτι τὸ ἐκράτει πρὸ ἐμοῦ ὡσεὶ τὸ προσέφερε θυσιαν.

— « Ἐδλογῆσατέ το, Πάτερ, καὶ δεήθητε εἰς τὸν πανάγαθον Θεὸν νὰ τὸ φυλάξῃ ἀπὸ πάσαν θανάσιμον ἁμαρτίαν.

Ἐκλαίον ἀρμότεροι κ' ἐγὼ ἐπίσης ἔκλαιον.

Ἐκλαθὼν τὸ παιδίον, τὸ προσέφερε πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἠσπάζετο καὶ παρακίδων εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς του :

— Πηγαινέτε, τέκνα μου, εἰπεν, ὁ Θεὸς θὰ σᾶς διαφυλάτῃ. Ἐὰν ἀνεύρωμεν ἀλλήλους καὶ οἱ τέσσαρες ἐν τῷ Παρθείῳ !

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

Ἡ ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

(Μία ὥρατα εἰκὼν ἀπὸ τὸν Ἀστέριον)

Ἵποθέσατε ὅτι ὁδοιπορεῖτε καὶ εἰς τὸν δρόμον σας εὐρίσκετε δένδρον, τοῦ ὅποιου οἱ παχεῖς κλάδοι σᾶς προσκαλοῦσι νὰ ζητήσητε ὑπὸ τὴν σκιάν των καταφύγιον κατὰ τοῦ θερινοῦ καύσανος. Ἄφου ἠσυχάσητε ὀλίγον, ἀφίνετε τὴν φιλόξενον σκιάν καὶ παραχωρεῖτε τὴν θέσιν σας εἰς ἄλλον ὁδοιπρόν, εἰς ἓνα ἄγνωστον, ξένον καθὼς καὶ σεῖς, ὅστις θὰ ἔλθῃ μετὰ τὴν σειρὰν του νὰ σταματήσῃ μίαν στιγμὴν ὑπὸ τὸ αὐτὸ φύλλωμα, νὰ κατευνάσῃ τὴν δίψαν του εἰς τὴν αὐτὴν πηγὴν, ὅπου καὶ σεῖς ἤλθετε νὰ τὴν κατευνάσῃτε, καὶ ὅστις δὲν θὰ εἶναι ὁ τελευταῖος καὶ ἄλλοι θὰ περάσωσι. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ δένδρον τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ ὡς καταφύγιον εἰς δωδεκάδα ὁδοιπρόν καὶ ἐν τούτοις δὲν ἀνήκει ἢ εἰς ἓνα μόνον πραγματικὸν κύριον. Ἰδοὺ ἡ εἰκὼν τῶν ἀγαθῶν καὶ τοῦ πλούτου τοῦ κόσμου τούτου : πολλοὶ ἀπολαύουσιν αὐτῶν μετὰ τὴν σειρὰν των· ἀλλ' ἡ πραγματικὴ κυριότης ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο αἰσθάνομαι ἐκπληξίν, ὅταν ἀκούω νὰ λέγωσιν : ὁ κάμπος μου, ἡ οἰκία μου· ὡς νὰ ἠδυνάμεθα μὲ ὀλίγας συλλαβὰς νὰ αἰκιστοποιηθῶμεν πρᾶγμα, ὅπερ δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς. Ὅ,τι εἶναι ἰδικόν σας εἶναι ἢ ἐνδεῖα καὶ ἢ γυμνότης σας : ὅ,τι ὑπολείπεται, εἶναι δανεικὸν καὶ δὲν τὸ χρησιμοποιοῦτε ἢ προσωρινῶς. Τοῦτο τὸ στέμμα, τοῦτο τὸ ὑποῦργημα, αὐτὴ ἡ δικαστικὴ τῆβενος δὲν εἶναι ἢ προσωπεῖα τοῦ θεοῦ, τὰ ὅποια φέρετε διὰ τὸ πρόσω-

πον, ὅπερ σᾶς ἐδόθη νὰ παίζητε ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ βίου τούτου, καὶ τὰ ὅποια παραδίθετε ὡς παρελάθετε αὐτὰ καὶ σεῖς. Καὶ ὡς τὸ νεκρικὸν φέρετρον χρησιμεῖται διὰ πολλὰ πτώματα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ δια τὰ ὄραϊα κοσμήματα θὰ περιέλθουσιν εἰς διάφορα πρόσωπα, ἀλλὰ δὲν θὰ μείνωσιν εἰς κανέν.

Ἐν Ἀθήναις.

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΤΗΛΙΑΚΟΣ

ΓΕΝΝΑΙΑ ΔΩΡΕΑ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΕΣ ΑΜΙΣΟΥ

Δύο ἐρίτιμοι κυρίαί, ἡ Σοφία Μαζαράκη καὶ ἡ Πολύμνια Γεωργοπούλου, ἀληθεῖς Μυροφόροι, παρέχουσι τρανὸν μαρτύριον τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλου πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐδώρησαν εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος μεγάλης ἀξίας ἀφιερώματα. Ἡ μὲν κ. Σοφία δλόκληρον Ἄρτοφῆριον ἐκτάκτου κάλλους καὶ συμμετρίας κατασκευασθὲν ἐν Ρωσσίᾳ καὶ στοιχίσαν ἕνα τῶν 50 λιθῶν, ἡ δὲ κ. Πολύμνια δοχεῖον ἀργυροῦν κομψότατον πρὸς χρῆσιν κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ Μ. Ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων ἀντὶ 20 λιθῶν ἀγορασθὲν. Ἡ ἡμετέρα Κοινότης καὶ δημοσιᾶ ἐκφράζουσα τὴν εὐγνωμοσύνην της εἰς ἀμφοτέρας τὰς εὐγενεῖς Κυρίας, ἐλοφύχως εὐχεται ὅπως τὸ λαμπρὸν παράδειγμά των μιμηθῶσι καὶ ἄλλαι πολλαὶ Κυρίαί, κομῶσαι εἰς πλοῦτον καὶ ἐξανθεῦσαι εἰς εὐσέβειαν, συντελοῦσαι οὕτως εἰς τὸν ἀρτιώτερον ἐξωραϊσμὸν τοῦ ἐνδὸς καὶ μόνου Ναοῦ ἡμῶν ἐπὶ πληθυσμοῦ 1500 οἰκογενειῶν.

Ἐν Ἀμυσῷ τῇ 28 Μαΐου 1907.

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΕΥΣΕΒΗΣ ΟΔΟΠΟΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΤΑΦΟΝ ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΚΑΔΤΣΟΥΝΗ

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Σκαδτσούνη, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς συνοψίζει πᾶσαν τὴν πρὶν ἀπολογητικὴν ἐργασίαν του, ἐμπεριέχει καὶ εἰς ἕξοχον διατύπωσιν τὰς ἀγίας συγκινήσεις τῶν τόπων, ἐν οἷς ἔζησε καὶ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ ἡμῶν. Ἀντίτυπα, ἀντὶ δραχ. 3 ἢ φρ. 3 ἕκαστον, πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς « Ἀναπλάσεως ».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἑρμηνεῖα σύντομος εἰς τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, ὑπὸ Μ. Ι. Γαλανοῦ.— Οἱ δαιμονιζόμενοι τῶν Γαδαρηνῶν, ἦτοι περὶ τοῦ ἠκατονομήστου πάθους, ὑπὸ Κωνστ. Ν. Καλλινίκου.— Ὁ ὄρηγητής τῆς θεολογίας κ. Δουβουνιώτης ἐξεταζόμενος εἰς τὴν Δογματικὴν καὶ εἰς τὴν Λογικὴν, ὑπὸ Χρῆστου Ἀνδρούτσου.— Ὁ Θεουκιδίδης ὑπὸ ἔποψιν ἰηρακευτικῶν πεποιθήσεων, ὑπὸ Μιχ. Ι. Γαλανοῦ.— Ὁ ὀπνωτισμὸς καὶ ὁ πνευματισμὸς.— Ἱστορία δι' οἰκογενειακὴν ἀνάγνωσιν.— Δύο χριστιανοὶ σύζυγοι.— Ἡ ματαίωσις τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου.— Γενναία δωρεά.

Τυπογραφεῖον : ΑΡΙΣΤ. ΔΙΑΛΛΗΣΜΑ
Ὁδὸς Βορέου ἀριθ. 6